

5

כ"י שו"ת מהרי"ל

ל. כ"י ב"י (ד"ה ומתוך)
מדברי העור ומתוך נדל.
ומתוך יוסף וה"ק יב א
דברי הראשון בשם
הריטב"א:
מ. טור ונ"ל מ"ה.
צ"ח סימן כ':
נ. כ"י ד"ה וש"ס י.
והאגור (סימן ז) בשם
הרשב"א (שו"ת סי' סימן
תתנ):

כ"י ויזכור. וצכתים [פר ען מיס, שער הגני' פ"ה] [איחא] דטלית
קטן דוקא תחת בגדיו, ע"ש: ונראה לי לדריך שיהיו הציצית מנחזן
ודלא כמותם שמוחזן אותן והכפופות וזו היא מה שכתוב גמרא
[מגמות מה, ג] א"ן יצ"ת חלא יוזא. אך מלאן המוספות בצרכות
דף י"ח [ע"ה ד"ה למחן] משמע
יש ליואל בזה בדיעבד. ויש לדחות,
לדף אס הממס חייבם, לא שייך
בדיהו ור"תים אמות, משא"כ במי.
מיהו י"ל אי איחא דגבי חי כהאי
גוונא אינו יוזא, א"כ היה לו עג
לרש, עיין מה שכתבתי סימן כ"ג
סעיף ב' וס"ק א. לכן נראה לי
דהאנשים ההולכים בין העכו"ס,
יואלין בזה, אך בשעת ברכה יהיו
מגולין כדי הילוך ד' אמות.

עין מה שכתוב סעיף (ב') [ג:]
יד צריך. [ב] פירוש י"ח אס סה בנייה, י"ח כמ"ש ס' ג' עיין
כ"י ד"ה ומ"ש לן. ונראה לי דהרא"ש [ה"ק, צ"ח סימן ז] לשיטתיה
אזיל [מלין פרק ו סימן ז], שכתב [ג"י] צורה דעה סימן י"ט [ד"ה
ומ"ש וכן אס] דשיחה בין שמיטה לשמיטה היו הפסק, כיון שהס' ב'
מזוה, הוא הדין כאן. אבל תקיעת י"ח שופר דהוי מזוה אחת, אס
קח בצמיתים אין צריך לחזור ולברך, אבל הפוסקים סס דאין צריך
לברך, הוא הדין כאן. דדוקא בתפילין שהס שמי מזוה של חובה,
צריך לברך, אבל הכא רשות, דאזי צע לא ישמוט, [ה] הוי כמו שסח
נחמלעט שעודה, שאין צריך לברך. לכן יזהר כל אדם שלא ישיח
בצמיתים כמו שכתוב שם [ע"ף ה'] א"ך אס השיח בצמיתים, ייחכרעו
האחרונים שם דיש לברך. [עיין מה שכתבתי סימן רע"ו ס"ק ו
ור"ש סימן קס"ו ס"ק ד]. ואס הפסיק הפסק גדול, לכולי עלמא
צריך לברך, דהוי היסח הדעת, אבל לכתחלה לא יפסוק, דאסור
לגרום ברכה י" שאינה צריכה, וכמו שכתבתי שם: **זו אם לא.**
אע"ג דגבי שמיטה נ"וחה דעה סימן יט סעיף ז, יש אומרים דליתו צריך
לברך, היינו משום דסוברין יש קצע לשמיטה, כל זמן שעושק בה,
דרגילין להציא יותר. [עיין מה שכתבתי סימן ר"ו ס"ק ז, דגבי מילה נמי מהאי טעמא צריך לברך דלא כש"ך סימן רס"ה ס"ק טו.] מה

הנחת תפילין, יברך כל זמן שעודן עליו, ונראה דאין צריך לזה,
דאין שייך כלל עובר לעשייתן, דלוחה שעה לא הוי חזי. ויזן
כמו (הר"ן) [כ"יטו יונה] [ה] סוף פרק ג' שלשה שאלנו [ומהו לו, ג
ד"ה ואס] לענין עטילה, דמנכך אחר המעשה, משום דלכתי גבירא לא
חזי: (י) אם לא היה בדעתו
מתחלה כ"י. משמע דלשעת
צרכה דוקא קפיד שיתכוון על כולם,
אבל בדרך על דעת לנטוש בגד אחד,
וקודם להציפה הציאו לו עוד אחד,
ומלך ג"כ עליה לנכשו, חייב לברך
שיח על הציפה השנית. ולכאורה
קשה מאי שנא מפירות לקמן בצמיתין
ר"ו [סעיף ה'] דאס הציאו לפניו
עוד בשעה שיש מן אותן הפירות
דשאי פירות שכן דרך להציא עוד
לפניו, משא"כ בציציה שאין דרך כל כך להציא לו עוד מלגוה מה
שלא חשב עליו מתחלה. וחילוק זה הוא ג"כ בטור בין שמיטה
לפירות, דביו"ד סימן י"ט [הטור] פסק דאס לא היה דעתו בשעת
הברכה חייב לברך עליו, ואפילו הציאו לפניו בעוד שהיה מקלח
מן הראשונים עדיין לפניו. אלא לדעת [הסמ"ג] [הסמ"ק] י"ח שם
[סימן קט], וצ"ע פסק שם [סעיף ז] כוונתו, דבעוד שהיו לפניו
מן הראשון א"ל לברך על שמיטה השני, קשה מאי שנא שמיטה
מציצית דהכא, וא"כ פסקי השו"ע סותרים אהדדי. דאן פסק
כהטור, וביו"ד פוסק [כסמ"ג] [כסמ"ק]. ומו"ח ז"ל [ב"ח ד"ה
וה"ה] כתב לא דמי לפירות ולשמיטה, דיש לומר איכא קצע לשמיטה
ולאכילה, משא"כ בציציה דאין קצע, ע"כ. ואין חילוק לדברים אלו,
דנדהיא כתב כ"י ביו"ד [סימן י"ט] [ד"ה ואס מתחלה] דגבי
אכילה לא שייך קצע, שלפעמים נמשך אדם ששמיטה לסעודה, אבל
לענין שמיטה, גמר הו סילוק כ"י, ופשוט הוא דאין שייך
טפי לומר קצע בשמיטה מצליצית. וצ"ע לייש בזה, כפרט לברך

ברך להם למהרי"ק"ש
כ"י יב אם יש לו בטה בגדיה. ואס פשט טלית אחד קודם שלבש השני אס היה דעתו מתחלה על שניהם ולא הפסיק אין צריך לחזור לברך על השני:
מ"ה יב אם יש לו בטה בגדיה. ואס פשט טלית אחד קודם שלבש השני אס היה דעתו מתחלה על שניהם ולא הפסיק אין צריך לחזור לברך על השני:

הגהות והערות

לט) בן תיקן השמן
המלא:
מן אם פה בתיים כפ"ש
סי"ג כ"ל:
(תוספת שבת)

חא) ככ"ש סי"ף י"ג
עכ"ל נ"ל: (מקור חיים)
וכ"כ מתחלה"ש וה"ד
אפ"ש, ודלא כהג"ח ח"ס:
חב) עיין בבאר הגולה שם
אז"כ שכתב י"זיה"ה כמ"ק
וב"י דלא ככתוב ב"י וצ"ע:
סמ"ג. וכן ה"ח שם ד"ה
ואס, כעתיק סמ"ק פ"ר ק"ט:
חג) בדפוס אחר"ך שנת
מ"ג ונפש גמ"ל דאין
לברך. ועיין פמ"ג ט"ף
אז"כ ד' ונשמח המלא:
חד) ועיין ד"ן ר"מ השנה
יא, א ד"ה ש"ל, ר"ן
פסחים כ"ז, א ד"ה כס"ו:
חט) דהיינו שהרמ"א כתב
ש"ס שניה ממתן אחד אין
צריך לברך:
חו) הברכי יוסף הציאו
בשם פ"י הארץ כמ"י ח"ג
סימן א. אך צו"ת פ"י
הארץ ח"ג שלפניו שנפס
פרוש"ס פרס"ה, ל"תא.
התשובה הובאה בספר נוגל
מרבנה לה"ר ערוב דף
קפ"א, א. ועיין עשרי תשובה
סימן כל ס"ק ה':

שערי תשובה

(יא) ע"ז בגדייו. עיין באר היטב. וכתב בכרכי יוסף [סימן כא אוה"ה] טלית ארוך,
יכול לתחוב הציצית בחגורתו אשר במתניו, כדי שלא יגרוט, וטפי עירוף לתחובם
בחגורתו מאחוריו, ע"ש בשם פ"י הארץ ח"ג: (יב) ואס כפס"ק, עיין באר
היטב. ועיין תבואות שור סימן י"ט [ס"ק ט] לענין שחיתה רעחו כה"זי' שם
[ס"ק ט] שלא יברך משום ספק ברכות, וא"כ גם כאן יש לנודג כן. והכ"א כתב
דהאחרונים הכריעו כפלוגתא זו לברך, ורצונו לומר הבי"ח נ"וחה דעה סימן יט
ד"ה [וכן], והש"ך [שם ס"ק ז] מ"מ כתב בתבואות שור דשב ואל תעשה עירף.
ועיין שם בתבואות שור [סעיף ט] שכתב אס סח יסיח רעחו מהשחיטה, ע"י
שיעקור ממקומו ויעסוק בדברים אחרים כאלו אינו רוצה לשתות עוד עתה,
המ"א [ס"ק יז] דהן דהכא במחלוקת היא שנויה כהרי"ה דשחיטה. ועיין כמ"א [שם]
שלכתחלה אסור לשיח, שלא יכנס בספק פלוגתא, ואפילו להפסיק הפסק
גדול, שצריך לברך לכולי עלמא אסור לכתחלה, משום ברכה שאינה צריכה, והיינו
לכתחלה כשלא שח, מה שאין כן אס עבר ושח, אזי טוב לו שיעשה הפסק
גדול ויברך מדינא, ולא מיבעיא לפי מה שכתב המ"א שאם שח יברך, ע"פ הכרעת הש"ך
ביותר דעה, א"כ מוטב שיברך כלא ספק פלוגתא כלל, דהיינו
בהפסק גדול, אך אפילו לפי דעת התבואות שור דבספק לא יברך, מ"מ כתב שם
בס"ק י"ז דמוטב להכניס את עצמו בספק גורם ברכה שאינה צריכה, מליכנס
בספק שימנע מלברך על עשיית המצוה, ע"ש. וע"ש שרחה מה שכתב הפרי חדש
[ס"ק ח] שיכוין ויגמור בדעתו שלא יצא בברכה זו, רק כל זמן שלא ישיח
שיחה בטלה. והוא ז"ל כתב, דלא מהני כוונה זו לחייבו בברכה שניה, כיון שרם לפניו
ומתברין לשתות את כולם, ע"ש. וא"כ הוא הרין כאן:

ביאור הגר"א

או ב"י ואין צריך כ"י. כמו שכתוב בסעיף י"ב: [כ] ונפיק יאן עירף כ"י. כמו
שכתוב ובמכר טו. לט' ור"תים כ"י. ובמנחת כ"י ב"י. ר"ח מביאה כ"י. ועיין

באר היטב
דלוחה שעה לא הוי חזי, ט"ו [ס"ק ט]: (יא) ע"ז בגדייו, וצכתים איחא,
דטלית קטן תחת בגדיו, מ"א ס"ק יג. כתב מ"א [שם] נראה לי לדריך שיהיו
הציצית מנחזן, ולא כמותם שמוחזן אותן בצנפות. לכן האנשים ההולכים בין
עכו"ס יולאין בזה, אך בשעת ברכה יהיו מגולין, ע"ש: (יב) ואם תפסיק
ביניהם, ודוקא שלא לצורך לציפה, אבל אס אחר חטו לי הגנל לנטוש, וכאזי
גוונא שהוא צורך לציפה, אין צריך לחזור ולברך. עולם חמ"ד [ס"ק טו]. ועיין

הגהות רע"א
(ח) [כ"ו ב"ה] יכן כתב הר"ן בפרק ג' שאב"ז. וכן כתב גם כן מוספות
כפסחים ז, ג ד"ה על, אבל נלע"ד דלא דמי כלל דהתם גבי עטילה נולד אי
אפשר להיות כלל עובר לעשייתן, משא"כ הנה הר"י יכול לפשוט הע"ז ולברך ולגנוט

הוצאת מנחה לפניך האלהים
הכונן ירושלים

ראי אפשר בענין אחר. ועוד דיש לה משך זמן, דמשמע לחירוץ א' אפילו אין לה משך זמן, והא לא דמי לטבילה ששם אי אפשר בענין אחר, דגבוי לא חזי כלל, משא"כ כאן דימתין עד שיטול ידיו, ובט"ז אחי שפיר דכפרושיה. ובטבילה ידים לקמן וסימן קנה סעיף יא דמברך קודם הניגוב. התם הטעם דרוב פעמים ידיו מטונפות ואסור להזכיר השם, אבל מצוה שיכול לברך קודם ממש וודאי צריך אע"פ שיש לה משך זמן. ולעיל סעיף א' יחצטף ויברך, קודם עיטוף, יע"ש: (י) אם, עיין ט"ז. הקשה פסקי שו"ע אהר"י, דכאן פסק אם לא היה דעתו תחלה כו', ומשמע אף שיש מאותן בגדים שהיה דעתו עליהן. ובי"ד סימן י"ט סעיף ז' פסק המחבר (כסמ"ג) (כסמ"ק) דאם יש עדיין לפניו אין מברך, ושחיטה וציצית דומין זה לזה, ומאי שנא כאן דמברך עוד. ומה שחירץ ה"ה דאכילה ושחיטה יש קב, כלומר אדם קובע לאכול הרבה ולשחוט הרבה. ואין נראה (להט"ז) כי שחיטה דומה לציצית. וגבי אכילה לא שייך "קבע", היינו דאין לה קביעות ונגרר מאכילה לאכילה. והנה משמע דמורה הט"ז אם כבר לבש ואח"כ הביאו עוד דברך שנית. ובי"ד (סימן) י"ט סעיף ו' (בהגה) (אם הביאו לון) ממין הראשון אין מברך, יע"ש. אלא שהט"ז שם כתב דלא קיי"ל כן, יע"ש ב"ה ו"א. ובש"ך (סיק"ט) כ"ט שכמקצת דפוסים לית שם וכן עיקר, יע"ש. ומ"מ מה שהקשה הט"ז (מסימן) ר"ז (סעיף ה.) דאם יש עוד לפניו מאותו המין, הנה בלבד לקמן (סימן) ר"ז סעיף ה.) כתב בפירוש אפילו אין לפניו גמ, יע"ש. ועיין אליה רבה שם אות ט'. ועיין ב"ר"ד שם בט"ז אות י"א, כתב דלרא"ש יש לחלק בין פירות לשחיטה, משמע דבאכילה אף שאין לפניו מאותו

הרבה משא"כ נלמשה. והנה מלשון מ"א וט"ז כן משמע דלא הוקשה להס כי אם כשהיחול מלנוש שלא היה לפניו נשענה ברכה, הא אותן שהיו לפניו נשענה ברכה נקמחא נמי אין מברך על הארעים דנשחטה כה"ג כו"ע מדיים דאכל מה שיש לפניו מברך. ולכ"ז לא כן דימה דכאן אפילו מונחים לפניו הרכה ארבע נפשות אם רגיל רק ללנוש אחת אין עולה הנכרה לכולם, דהוא נמלך ודוקא אם דעתו עליהם בפירושה. ולפ"ז לית כאן דא"ל דהיא (דרי"מ) דסימן ר"ז) סעיף ו' ננטל פרי ונעל ונמאץ דכאן אם נשג אחד נלי דניקה ומלף פסול ולנוש אחר, ממה נפשך אם היה דעתו בפירוש על כולם אין לרך לברך, ובסתמא נלמ"ה מברך פעם אחר, וע"ש בט"ז (סיק"ט) ח"ט ו"ג אות ח'. ודע אם בירך על טלית קטן על מלוא כמנהגנו, ולקח מיד טלית גדול אם היה דעתו עליו לפטור בעל מלוא, אין חור ומנברך, ובסתם חור ומנברך. ולא דמי לסימן ר"ז סעיף ב' ד"א שם דאפילו נתחבר לרך לחזור ולברך פרי העץ כדענין לומר שם. וכאן כו"ע מדיים דאם נתחבר על שחינה דלון חור ומנברך, ומעשים ככל יום דמנברך להתעטף ומיחילן טלית קטן אע"פ שיש תלוק, אין תלוק ביניהם, וזה פשוט. ודי דאם רגיל ללנוש שני טליתים קטנים אחד משי ואחד זמר ויברך על של משי וטליתים מונחים לפניו, י"ל דנשי לכווני נפשיה בפירוש לפטור של זמר, ומהא אחינף לה, ממה שכתב ה"ה בסיון ר"ז (ד"ה) וכנה שם הרשב"א דשננה מיוני ושאר

מהצית השקף

לא הוזכר חיבת להתעטף, אפשר המ"א לשון התוספות הנוכר לעיל נקט, או נקט"ה לרבותא. לא מבעיא אם הוא טלית קטן דמברך על מצוה, אף שכבר לבשו, דעל מצוה לעבר נמי משמע, כדאיתא בפסחים דף ז' ע"ב. וכן כתבו התוספות שם בסוכה, אלא אפילו להתעטף, ודאי דוקא להבא משמע כדאיתא בפסחים, ואם כן סלקא דעתך דאין לברך להתעטף, דמצינן שקר מפי כיון שכבר נתעטף, קא משמע לן דאפילו הכי שרי מטעם שכתבו התוספת. כן נראה לזי"י (ד"ה) ויזכור כו' נראה אי דצריך כו', בה שכתבו ב"ש. במנחות דף מ"א ע"ב ופירש רש"י (ד"ה) אן, וזה לשונו, יוצא תלוי ויוצא מן הכנף משהו, עכ"ל. ואם כן קאי לשיעור אורך החוטין, אבל מ"א מפרש, וקאי שלא יתחבם תוך הכנפות אלא ישארו בחוץ: אך בשו"ע התוספות בברכות דף י"ח, ד"ה למחר כו' שכתבו על שם ריב"ז דבמנחות אמרין (מא) א' האי שעתא כשלוכבשין את המת תכריכין, ודאי רמינן להו ציצית בטליתן, דאם לא כן הוי לזעזע לדש. ובמסכת שמחות (פ"ק) מצינו שאבא שאלו צוה לבניו שישירו הציצית מטליתו לאחר מותו. ולא פוקי נפשיה מפלוגתא היה רגיל הריב"ז שלא להסירן, אלא לקשרן ולהדקן תוך הכנף, דאם הם חייבים בציצית יש להם, ואם לאו הרי הם מכוסין, עכ"ל. הרי דאפילו חימא דחיכין, סגי במה שיש להן, אפילו תחובין כו' הכנף: א"א שייך גבייהו וראיתם כו', דהטעם שלא יתחבם תוך הכנף, כדי לקיים וראיתם זכרתם: א"פ נראה אי כו', ד' אבות, עיין מה שכתבנו סעיף ג', דמכואר דהעיקר תלוי בשעת לבישה ואחר זה כדי הילוך ד' אבות: (סיק"ט) צריך כו', פירוש אם פח ביניהם כמו שכתבנו סעיף י"ג, כצ"ל: דהרא"ש לשיפתיה, דהרא"ש הוא בעל דין זה: הרי הפסק, אפילו היה דעתו עליו תחלה: ב' מצות, דמצינו בסעודה (סימן) קס"ט סעיף ו' ומ"א ס"ק ט"ז

דמברך (כשהפסקין) נשיאה, על מלוא, וכן נתימן כ"ו (סעיף ב.) על כרחך סובר דיש טעם בנכחות למה חקנו פעם נלמ"ז ופעם נעל, ולאמר הר"ב, נמי אין חולק עליו בזה, וא"כ נלבש עליה גדול קודם נטילת ידים יברך אח"כ להתעטף, וזה כוונת המ"א ו"ל ולא פוקי מלנוש וכאמור: י"ג ויזכור, עיין מ"א. מה שכתב ל"זית יולא מנחות מ"א ב', ולזי יודע שם פירש רש"י (ד"ה) אין ס' יולא משולשל משהו, יע"ש. ורש"י צומוש נמאני טו, ל"ה עשה מעשה כי אם מחינה נעלמח לא שייך מעשה ולא מן העשוי, נכש ריב"ז דנטיילמות של ממים מזימין לזית חוך הכנפות, וממה נפשך או לרך להשים הרי יס להם, משמע דיואל תמוזים נכנפות, דל"כ נמי אין יולא, רק צמחים לא שייך וראיתם, אכתי הוי לעוג לרש במה שמשמין תוך הכנפות, והר"ה לסימן כ"ג אי שייך תעשה ולא מן העשוי כה"ג, י"ל דלא עשה מעשה כי אם מחינה נעלמח לא שייך מעשה ולא מן העשוי, וכשמולח מן הכנפות חורין להפסקין: י"ד צריך, עיין מ"א. ועיין ט"ז ב"ד (סימן) י"ט (סיק"ט) ט' הכרע דלון לרך לברך נשא, אגל הש"ך שם אות ו' נכש כמה אחרונים דלרך לחזור ולברך, ומ"מ ראי נספק בנכות שלא להכניס עצמו לכן, א"כ יזהר שלא לדבר, ואם דיבר אין חור ומנברך, ולא דיבר מענין הלבושה לא הוה הפסק, ואם הפסקינן צמחים יזמר מכדי דיבור אין חור ומנברך, ועיין סימן רט"ז אות ו' נמ"א שם. ושחיקה יזמר מכדי דיבור אין חור ומנברך, עיין מ"א (סימן) י"ו (ד"ה) אות ד'. ועיין אליה רבה (סימן) י"ו (ד"ה) ר"ו, ס"ק ד', ד' דגדיבור אפילו פחות מכדי דיבור הוה הפסק וחור ומנברך, וא"ה יוצא עוד בהלכות ברכות (סימן) ר"ז אגל אברהם אות ד'. דפוס אמטנדרלס טעות סופר (נדברי המ"א) ו"ל "ד"ש (לברך) נתקום דלון: ה"ב אם א"א. עיין מ"א. והס דנברי הב"מ (ד"ה) ואם יש לון שדחלן הט"ז צלות י', והוא מקיימן דנשחטה קובע עצמו לשחוט

לפי שאם כשהיחול מלנוש שלא היה לפניו נשענה ברכה, הא אותן שהיו לפניו נשענה ברכה נקמחא נמי אין מברך על הארעים דנשחטה כה"ג כו"ע מדיים דאכל מה שיש לפניו מברך. ולכ"ז לא כן דימה דכאן אפילו מונחים לפניו הרכה ארבע נפשות אם רגיל רק ללנוש אחת אין עולה הנכרה לכולם, דהוא נמלך ודוקא אם דעתו עליהם בפירושה. ולפ"ז לית כאן דא"ל דהיא (דרי"מ) דסימן ר"ז) סעיף ו' ננטל פרי ונעל ונמאץ דכאן אם נשג אחד נלי דניקה ומלף פסול ולנוש אחר, ממה נפשך אם היה דעתו בפירוש על כולם אין לרך לברך, ובסתמא נלמ"ה מברך פעם אחר, וע"ש בט"ז (סיק"ט) ח"ט ו"ג אות ח'. ודע אם בירך על טלית קטן על מלוא כמנהגנו, ולקח מיד טלית גדול אם היה דעתו עליו לפטור בעל מלוא, אין חור ומנברך, ובסתם חור ומנברך. ולא דמי לסימן ר"ז סעיף ב' ד"א שם דאפילו נתחבר לרך לחזור ולברך פרי העץ כדענין לומר שם. וכאן כו"ע מדיים דאם נתחבר על שחינה דלון חור ומנברך, ומעשים ככל יום דמנברך להתעטף ומיחילן טלית קטן אע"פ שיש תלוק, אין תלוק ביניהם, וזה פשוט. ודי דאם רגיל ללנוש שני טליתים קטנים אחד משי ואחד זמר ויברך על של משי וטליתים מונחים לפניו, י"ל דנשי לכווני נפשיה בפירוש לפטור של זמר, ומהא אחינף לה, ממה שכתב ה"ה בסיון ר"ז (ד"ה) וכנה שם הרשב"א דשננה מיוני ושאר

שהיא רק רשות, לאחר שטעם המוציא רשאי להסיח, אף שברכת המוציא קאי לכל הסעודה, וגם במצוה מצוה בשופר (סימן) קפ"ח סעיף ב' שמע תשע תקיעות (שרן דאורייתא) כחשע שעות ביום יצא, אע"ג שהפסקי בניהם. ותפליין דשל יד ושל ראש הן ב' מצות, קיימא לן (סימן) נ"ה סעיף ט' דאם סח בין של יד לשל ראש צריך לחזור ולברך, ודשחה הוה הפסק, והיינו שטמא דשופר דכל התקיעות מצוה א' ויש להם חיבור זה לזה, אין השחינה קלה מפסקיה, מה שאין כן תפליין שהם שתי מצות, ואין להם חיבור יחד לכן גם דיבור קל מפסקי בניהן, ולא מהני מה שהיה דעתו תחלה בשעת ברכה על השניה: שתי מצות ש"ה היתה, וכיון שהתחיל בהן אין ברין שיפסקין ויתפסק בשניה, כן הוא לשון הר"ן שם (חלוקת כ"ה ב"ה נ"ג ומוהל) 171: א"פ יזרח כ"ז אדם כו', כיון שמתחילת הפוסקים אי יברך, לכן לא ישיח ולא יכניס עצמו לפלוגתא: בנתיים כמו שכתבנו בורה דעה שם. כצ"ל: הבריות האחרונות שם ד"ה ב"ה. כן כתב הש"ך שם (סימן) ז' בשם האחרונים. אבל הט"ז (סימן) ט"ז והסכים שם שלא לברך: יא"ב א"פ ב"ה סעיף ב' רצה לומר אע"ג דהכא גונא כולי עלמא מודים דיברך, וסלקא דעתך דרשאי להפסקי הפסק גדול ולברך, דבוה אינו מכניס את עצמו לפלוגתא, קא משמע לן דאפילו הכי אסור, דאסור לגרום ברכה שאינה צריכה: י"ב שכתבתי סוף סימן ה"ה כצ"ל: (סיק"ט) אם א"א אע"ג כו', דאינו צריך לברך, והיינו סתם, אבל אם בפירוש לא נתכוין ואחר זה שחט עוד, הרי נמלך ונכולי עלמא צריך לברך: דגבי מ"ה כו' ד"ה ש"ך, שהקשה דברי מ"א אהר"י, דלענין שחיטה י"ד סימן י"ט סעיף ז' פסק דאפילו לא היה דעתו בפירוש על אחרים אלא סתם אין צריך לברך על האחרים, ובמילה (שם סימן י"ט סעיף ה.) פוסק, אם יש שני הינוקת למול, דבסתם צריך לברך

לבושי שרד

זמן, ואם יברך כי כן הכריעו האחרונים, ועל זה כתב דנפשך גדול, לכולי עצמו לרך לברך, א"פ כן לנאורה הפסק גדול שרי לנחמיה, דמה לא הכניס את עצמו בפסק, לכן כתב דאע"פ אסור, מטעם אחר, שגורם ברכה שאינה לריכה, וזה

ספר
**פרי
 עץ חיים**

שחיבר האלהי מו' חיים ויטאל זלה"ה
 כפי מה ששמע מרבו המובהק
 הרב האלהי בוצינא קדישא
 מוהר"ר יצחק לוריא אשכנזי זלה"ה
 אשר דבר בקדשו כפי הקבלה האמיתית
 שקיבל מפי אליהו זלה"ה

ומה לנו לספר בשבחים
 הועתק והוגהה מכמה ספרי פע"ח מוגהים
 ומסודרים על נכון בכל מה דאפשר
 ועוד בהוספה יתירה כאשר מבואר
 מעל"ד בשיפולי היריעה
 נוסח שער הוצאה ראשונה

ירושלים
 ה' תש"מ

זלה"ה, שהיה לובש את הט"ק, כמו בשעה שהיה עולה מן הטבילה וכיוצא בזה, אז היה מתעטף בו ראשו, ומברך להתעטף בציצית, ומכניס בו ראשו, ומוריד אח"כ בדרך לבישתו. (א) ואמנם אלו השינויים, כי טלית גדול הוא למעלה מכל המלבושים. וטלית קטן, הוא למטה תחת כל המלבושים. ושלא כדעת קצת המקובלים שמניחין אותו למעלה מן המלבושים, והוא שיכוש. אמנם יניחנו על החלוק. וטעם הדבר הוא, כי ענין ציצית קטן, הוא בחי' הפנימית של ג"ח דיצירה, וט"ג הוא בחינת החיצונית שלהם. וכמ"ש עתה בע"ה. והנה אופן העיטוף, צריך שיהיה כעטיפת ישמעאלים, וכמו שנוהגים בני אשכנז, ועטיפת ערביים שהם מעטפים ראשם בטלית, וכורכים קצה הב' של הטלית סביב גרונם וצוארם, ומחזירים הציצית כולם לצד א', וכמ"ש כוונתו בע"ה. והענין הזה הוא, בין בט"ג ובין בט"ק. ומתין וישהה כדי הילוך ד' אמות, ואחר כך יחזירו כמנהג שאר בני אדם, בלחי עטיפת הצואר. גם צריך לכסות תפלה של ראש עם הטלית גדול. וטעמו יתבאר בענין לבישת הט"ג. כליל יה"כ וע"ש. (מע"ת, צריך שיקיף הראש, וכל גוף האדם פנים ואחור עד החזה). והענין הוא, כמ"ש עתה בענין שיש בין ט"ג לט"ק. ע"כ.

ענין חילוק בין ציצית גדול לקטן הוא זה, ובו נתבאר מ"ש לעיל, כי ציצית קטן הוא ביצירה, ואמנם אנו רואים כי ציצית קטן אינו רק בעשיה. אך הענין הוא זה, כי לעולם בחי' הטלית הוא א"מ של הבינה אשר מקפת לז"א. ויש בה ב' בחי': א', בזמן קטנות דועיר, אשר הוא בסוד עיבור בתוכה, כי אז הוא בבחינת תלת כלילין בתלת, ואז היא מקפת עליו, והוא בתוכה בבחינת עיבור. ואז נקרא ציצית קטן, שמקפת אותו בזמן דקטנותו, ואז הוא כנגד העשיה, כי אז אין בועיר אלא בחי'

עשיה בלבד. ונמצא א"כ, כי הטלית קטן הוא ביצירה, אלא שהוא בהיותו בקטנות בסוד עשיה לבד. אבל הבחי' הב', הוא טלית גדול, שאז הוא בבחינת יצירה דגדלות ממש. אך התפילין, הם מקיף על המוחין, והטלית מקיף על מקיף דמוחין דועיר, שהם התפילין. ועיין בענין הדרוש שביארנו, ש' בענין ג' כלים שיש בכל ספירה וספירה, ושם תבין ענין שם שדי ממש בו צירופיו, שהם בחי' ז"א דיצירה, ואמרנו שזהו ציצית דמטטרו"ן, וגם עיי' בסוף שער הציצית. ע"כ.

אין טלית וציצית בלילה, כי הטלית והציצית הוא אור מקיף של הבינה לז"א, הנקרא מדת יום. אך המלכות מדת לילה, זמן שליטתה אינה מוקפת ממש. אך הט"ק, צריך שישכב עמו אפילו במטה, כי בלילה הז"א ישן בסוד עיבור, שחוזר להתעבר תוך בינה, בבחי' קטנות ג' כלילין בג', לעולם לא יתבטל, וזה אפילו בלילה אינו נפסק. רק של גדלות לבדו הוא שמתבטל. אבל ציצית דג' כלילין בג', לעולם לא יתבטל אפילו בלילה, לכן נקרא ט"ג וט"ק. ולכן ראוי ליהרר שלא להסיר מעליו ט"ק בשום זמן, אפילו בהיותו ישן. רק בכניסתו למרחץ, לכך ראה דוד עצמו ערום במרחץ, ולא בהיותו ישן, כי אז היה לו ט"ק כנ"ל.

פרק ב'

ענין הציצית

(ח) דע, כי כל ציצית הוא בחינת א"מ כנודע. והנה בחי' ז"א בסוד העיבור תוך הבינה, הוא בחי' ו"ק, ג' גו ג' בלבד, נמצא, כי לא היה לו אז, לא ראש ולא זרעות, רק גוף א' פשוט לבד. והו ענין סוד בחי' טלית קטן, שאין בה עטיפת ראש וזרעותיו. אמנם טלית גדול, הוא א"מ דועיר בהיות גדול, שגדל ונעשה לו י"ס, ונתפשטו ראשו וזרעותיו, הנהה

(ג) צמח: להורות בשאר זמנים היה עליו תמיד.

(ש) ע"ה ח"ב שער השמות פ"ה דף של"ח ד"ה י' אמצעים. שם פרק ד' דף שמ"ג ט"א ד"ה מ"ח הנה. שער ההקדמות דף ר"ה ט"א ד"ה ו"א דיצירה.
 (ח) שער הכוונות דרושי הציצית דרוש א' עו"ח דף מ"ד ט"ב ד"ה ענין הציצית.

ואז שיעור הטלית הוא, כדי לכסות ראשו ונמצא, כי סוד הטלית (א) אינו מלבוש כו' נוגע רק עד שליש הת"ת, שהוא רוב האדם עד החזה, אשר משם יצאתה מאחוריו, ומשם ואילך אין שם טלית. וזה שהגשים פטורים מן הציצית. ואמנם ד יוצאים מד' כנפות הטלית, ואלו הם ו הנקבה אשר שם, ולכן נקראים ציצית בדרוש אחר. (ב) וזהו ציצית לשון נקבה, לשון זכר, לפי שהם בחי' מקיפים אל הנ הטעם הנ"ל שצריך להתעטף הישמעאלים, להחזיר כל הד' ציצית לצד והוא (א) כי שם הוא עיקר מציאת המלכו ולכן בהיות אדם בתוך ביתו, אז אין לו קטן, שהוא בחי' זעיר בהיותו בעיבור כי שם ביתו. אמנם כבואו לבה"כ, שו כניסה לכל, והוא בחינת המלכות, כי שהגדילו שניהם זו"ן, אז הוא בחינת ט והנה ענין אלו הד' ציצית, כולן היסוד הנקרא צדיק עליון. וכמ"ש הפי הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק, כן פרשת שלה לך דף קע"ה. ועניינם הו שמן הדעת העליון, שהוא הלשון שו יוצא ממנו בחי' הכל המקיף והמלביב אצלינו (א) כן מזה היסוד התחתון, יוצא המקיף והמלביש, והם בחי' אלו הד' צ ועניינם הוא כמו שנודע. כי יש ה"ח וז הם מן הבינה ונקראים מצפ"ך. (ב) ו

(א) מהרנ"ש: נלע"ד, מפני שג עומדת בחלל נ"ה דועיר אנפין. וז
 (א) נ"א כי הטלית אינו מלביש רק עד ה
 (ב) שער הכוונות ענין הציצית דרוש ב'.
 (ד) ע"ה ח"ב שער מ"ן ומ"ד פרק י"ד.
 (ה) ע"ה ח"ב שער מ"ן ומ"ד פרק ד' ח'
 (ז) זהר משפטים אות קנ"ח דפו"י דף ק'
 (ט) נ"א נכללת באות ד' כנ"ל (דפו"י).
 (י) נ"א מוסיף והם סוד בחי' ד' ציצית ו

9

ספרי הלבושים לבוש התכלת

הוא לבוש הראשון מעשרה לבושי מלכות
אשר חבר הגאון מוהר"ר מרדכי יפה זללה"ה

וקרא שמו
לבוש התכלת

על שם הפסוק
ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וגו'

והוא כולל

כל הדינים הכלולים בחלק הראשון מטור האורח חיים
וטעמיהם והוא אשר קראו לבעל הטור סדר היום

[נסתח הסער מהדפוסים הראשונים]

סימנים א - רמא

מהדורה מחודשת מסודרת מחדש

באותיות מאירות עינים ברוב פאר והדר.

מוגהים ומתוקנים בהגהה מדויקת עפ"י כל הדפוסים הראשונים
וכתבי יד. פיסוק וקישוע מדויק, והדגשת כל הלכה בנפרד
הוספת אלפי מראי מקומות ופענוח ראשי התיבות

ועליהם חונים

חיבור חדש של אלפי הגהות והערות ותיקונים

ממין הגאון הקדוש ר' אברהם אזולאי זעוקללה"ה

בעל החסד לאברהם - זקנו של החיד"א

אשר הועתק מכתב יד קדשו בגליוני הלבושים

מלבושי יום טוב

להגאון רבי יום טוב ליפמאן הלוי העלר זעוקל בעל התוס' י"ט

אליה רבה - אליה זוטא

לרבינו הגאון מוהר"ר אליה שפירא זעוקל אב"ד טיקטין

מעובדים מחדש בתיקוני אלפי טעויות,

ציוני אלפי מראי מקומות והגהות והערות

ובסופו ילקוט הערות והגהות מכתבי יד גדולי ישראל

לבוש הלבנות ציצית סימן ח התכלת כה

סירדא"ק, הם טובים יותר מן הארבע כנפות, שהרי הם דרך מלבוש ממש. ובלבד שיניחו פתוח מצדו הימנית גם כן יתר על רובו רוב הגראה לעינים, שאז יהיה בת ד' כנפות ממש, ויעשה בו ציצית ויברך עליו, ויהא לבוש בו כל היום: * הג"ה ועיין לקמן סימן י' סעיף ז' ומ' ועיין לקמן סימן כ"ד סעיף (ג') [ג.]: ויכול גם כן לברך עליו להתעטף כמו שאמרנו. מכל מקום מצוה מן המובחר הוא שיהא לכל אחד טלית גדול מיוחד שיברך עליו בבית הכנסת, משום צניעות והכנעת הלב. ואם אין לו טלית גדול או כשהוא בדרך, יוצא בו:

ז התורה קראן ציצית, ואין לשון ציצית אלא חוטין נפרדין, כמו שערות המופרדין, דכתיב [ויקרא ה. ג.] ויקחני [ג.] בציצית ראשי, על כן י' צריך להפרידן [ד.] זה מזה (ה) קודם שיברך עליהם:

ו כיון שטעם הציצית הוא כדי שנוכר כל המצות, לפיכך אותם הלוכשים הטלית קטן תחת הבגדים, ויהרו שילבישו אותו באופן י' שיראו הציצית תמיד, שע"י ראייתן יזכרו המצות:

ז התורה קראן ציצית, ואין לשון ציצית אלא חוטין נפרדין, כמו שערות המופרדין, דכתיב [ויקרא ה. ג.] ויקחני [ג.] בציצית ראשי, על כן י' צריך להפרידן [ד.] זה מזה (ה) קודם שיברך עליהם:

יא ואם ירצה להתעטף בטלית קטן מיד בקומו, כדי שלא ילך ארבע אמות בלא ציצית י"א, והרי ידיו עורם מטונפות ולא יוכל לברך: * הג"ה ועיין לעיל סימן ד' סעיף

מ' לבושי יו"ט: [ג.] בציצית ראשי וכו'. ונעטור כחז צעידן תכלת, ואמר ויסה לדקדק ולעשות וכו' למחלל עד כאן. כתמיה זה ללמד שאם לא עשה לא עיכב: [ד.] זה מזה קודם שיברך וכו'. מדנפשיה כחז כן ונתן הוא:

אליה זוטא

מ' לבושי יו"ט

(ה) מעיפור ככ"י משמע דאם לא עשה לא עכב (מלבושי יו"ט):

(ה) וצריך לברוק למעלה בקרן, דשם פסול אפילו נפסק חוט אחד וכן בגדיל. וכתב הב"ח אם כדק טליחו והניחו במקום ידוע ומצאו

אליה רבא

מ' לבושי יו"ט

מיהו יש לסמוך זה כשלא יוכל להחפלו עם הצטור כשיצדוק אותו. גם י"ל דמי שלא מצית הכנסת והסיר טלימו וחזור ונכנס ולובשו בצרכה אין לריך לנדוק, כיון שכבר נדקו אותו היום והניחו מחוק נדוק, וכ"מ במג"א סימן י"ג [פק"ה]. כתב הע"ז סימן י"ג [פק"ג] מי שקראוהו [לספר מורה ודורה ללבוש טלית, שאין לדקוק בעת ההיא משום טורח צבור, כדאכתן ציומא [ע"ה] דקורא על פה מפני כבוד הצבור ע"כ. אבל ראיתי במטה משה סי' ט"ז שכתב שראה ממנהר"ש [לוריא] שהיה נדק כל פעם כשקראוהו [לספר מורה קודם שיעטף. גם ראיתו מוזמא יש לדחות, שאין זה טורח צבור כל כך כמו גלילה בצטור, וכהאי גוונא כחז הב"י סימן קמ"ד. ונפרט למ"ה הב"ח [סס סוף סי' ב] דהאידין גלאו הכי מעכ"ל הצטור. עוד כתב הע"ז בסיומן זה [פק"ה] דדוקא משום צרכה לבעלה החמירו לדקוק שלא יעטור גלא משא, אבל לא משום דלובשו גלא צינית, ולפי"ז מי שלובש הרבה בגדים של צינית אין לריך לדקוק רק הראשון שמנכר עליו. אבל מ"ה [כ"ט] מוכח דנמי העטם משום שלובש גלא צינית, וכן משמע בלבוש סימן י"ג סעיף ב'. גם יש להביא קלמ ראייה ממנהר"ש די"ל שהעיד עליו מטה משה שדק לקראת המורה בכל פעם, אף דס"ל [להרש"ג] שא"ל לנכר כמו שאכתוב לקמן סימן י"ד [פק"ו] בטלית שאולה. והחק לומר דמירי כשלא היה הטלית שאולה, דמסתמא לשונו ומלשון בכל פעם משמע דלעולם היה נדוק, ועוד דמסתמא היה לבוש צינית תמיד. כתב במשנתנו בית יעקב סימן פ"ד אס הוא נדק ואין לו טלית אחר, מותר להעלים עיניו ולנכר בלא צדיקה [ז]:

פנתה מצד הימנית גם כן יתר על רובן. ואם כבר עשה צינית לריך שיחתוך מלדדיו עד שיהיה פתוח רוחו, ויחיר הצינית שעשה כבר ויקשרם מחדש. ועיין לקמן סימן י' סעיף ז' ומ': [סעיף ז'] ה צריך להפרידן וכו'. כחז מלבושי יו"ט [פק"ג] מעיטור [שער א' ח"ג סס ע"ג] כחז משמע דאם לא עשה לא עכב, ע"כ. ומג"א [פק"י] כחז אס יתבטל מלהחפלו עם הצטור צדוד שיפריד לא יפרידן, ע"כ. וכחז מטה משה [סי' טו] צינית ר"ח לידק יפריד ציצותיו תמיד: [סעיף ח'] ט יכוין בהתעטפו וכו'. ואם לא כיוון כך משמע דלא קיים המצוה כחוקונה. כחז הב"ח [סי' ב] שכן הדין נחפילין וסוכה, אף כשאר מצות יוצא אף שלא יכוין זה דבר כי אס שעושה המצוה לטעם ה' שזוהו אותו לעשותה, הנך שאני, דכצינית כחז [במדבר טו. מ] למען תזכרו, ונחפילין [שמות יג. ט] למען תהיה תורת ה' נפיק, ובסוכה [ויקרא כג. מג] למען ידעו דורותיכם. ודברי עולם תמיד [ס"ק יא] יש לדחותן קבל:

יב וצריך לומר ונבדוק גם למעלה בקרן, דשם פסול אפילו נפסק חוט אחד, וכן בגדיל, כ"כ הע"ז [ז]

ז התורה קראן ציצית, ואין לשון ציצית אלא חוטין נפרדין, כמו שערות המופרדין, דכתיב [ויקרא ה. ג.] ויקחני [ג.] בציצית ראשי, על כן י' צריך להפרידן [ד.] זה מזה (ה) קודם שיברך עליהם:

הגהות והערות

[ז] עיין בתורת חיים סק"י ד"ה כתב רהגיה דו"ל ט"ז בשם עולח תמיד: [ח] עיין פרי מגדים א"א ס"ק יא מה שמיישב, (ואולי כיון רבינו בואפשר לחלק, למ"ש הפמ"ג). ועי' בתהלה לדוד סק"ד, ועי' מה שהקשה בארצות החיים בהמאיר לארץ ס"ק מד: [ט] עיין בשערי תשובה סק"ט שהאר"ך להשיג על הבית יעקב, ועי' עוד במחצית השקל סוף ס"ק יא שבשעת הדחק פסק לסמוך על הבית יעקב:

יב אם יש לו כמה בגדים של ארבע כנפות, כולם חייבים בציצית, והא ועשו להם ציצית על כנפי כנדיהם [ו] אמרה תורה, ובגדיהם לשון רבים הוא הרבה בגדים, משמע שעל כל בגדיו חייב בציצית, ובלבד שיהא להם ארבע כנפות, דכתיב על ארבע כנפות כסותך. ואם לובשם כולם בבת אחת כלי הפסק, והיה דעתו מתחלה בשעת הברכה ללובשם כולם מיד, לא יברך אלא ברכה אחת על כולם. אבל אם מפסיק ביניהם, צריך לברך על כל אחת ואחת. וכן אם לא היה דעתו מתחלה בשעת ברכה ללובשם כולם מיד, אע"פ שנמלך אחר כך ולובשם כולם זה אחר זה בלי הפסק, מ"מ כיון שמתחלה לא היה דעתו כן, הוה כמפסיק יי וחייב לברך על כולם [ו]. וכן אם פשט הראשון קודם שלבש השני, אע"פ שהיתה דעתו בשעת הברכה ללובשם זה אחר זה, יי חייב לחזור ולברך על השני, שכיון שפשט הראשון אולא לה ברכתו. ויש חולקין בזה, וכן מסתבר, אם

כ"ג: כצד יעשה, יכול ללבושו מיד בלא ברכה, ולכשיטול ידיו ימשמש בציציותיו ויברך, והמשמש הוא כאילו לובשו עבשיו. ואע"ג דקיי"ל בכל המצות שצריך לברך עליהם עובר לעשייתן, כמו שכתבתי לעיל בסעיף א': * הג"ה ועיין לעיל סימן ו' סעיף ז': שאני הכא שאי אפשר בענין אחר. כמו שאמרו ר"ל [פסחים ז ע"ב] גבי גר שטובל לגידותו, דקיי"ל שמברך אחר הטבילה, מפני שקודם הטבילה לא יוכל לומר וציונו, שעדיין אינו מצווה שעודנו גוי: * הג"ה ועיין לקמן בעטרת זהב סימן קס"ט סעיף ז'. ועוד על מה שמקיים המלוה אחר הנכרה שישאל מלווה זה ב, הוה ברכה זו עובר לעשייתן ואנבה יוצא במה שעבר: * הג"ה ועיין לקמן סימן ל' סעיף ג' ובסימן תל"ז סעיף א' ובסימן תמ"ג סעיף ז': ואם כוונתו להתעטף אחר כך [נה] בטלית אחרת, או אינו צריך למשמש בזו ולברך עליה, רק יברך על הטלית שלובש אחר כך ויכוין במחשבתו לפטור גם את זאת שלבש כבר:

הגהות מוהר"א אול"א

ב] פירוש יהי כאילו מניח, ואע"פ שאינו עובר לעשייתן ממה שעבר, הו עובר לעשייתן מה שמקיים אח"כ, שכל זמן שהם עליו הוא מקיים המצוה.

מ"ב בוש יו"ט

[ה] בטלית אחרת אז אינו וכו'. כן כתב ז"ל בסם משנת רש"י אשכנזי [ש"ח מה"ל סי' ז'] [ו] אמרה תורה ובגדיהם וכו'. עיין סוף סימן י"ד:

א"ה זוטא

כמו שהניחו, אין צריך לבדוק כדפסק הרא"ש גבי סכין של שחיטה ביו"ד סימן י"ח סעיף (ב') [ו"ד]. ואפשר לרחוק דסכין בדקין אחר השחיטה וסמכין עלה כזה שהניחו במקום הידוע. ועוד הא פסק בהגה ש"ע שם סעיף י"ד אף בסכין דאסור לכתחילה בלא בדיקה, ומיהו בספרי ליו"ד הקשיתי על הגהות ש"ע הנ"ל עיי"ש, גם אפשר לחלק. וכתב בט"ז סימן י"ג מי שקראוהו לספר תורה ולובש טלית אין צריך לבדוק בעת ההיא משום טורח ציבור, כדאשכחן ביומא דקורא על פה מפני כבוד ציבור ע"כ. ותמהני שלא ראה במטה משה סי' ט"ז שראה ממהר"ש שהיה בודק כשקראו לספר תורה. גם ראינו ט"ז מיומא יש לדהות שאין כזה טורח צבור כל כך כמו גלילה כצבור, וכהאי גוונא כתב ב"י סימן קמ"ד, ובפרט למה שכתב הב"ח שם דהאידינא בלאו הכי מעכבין הצבור. עוד כתב הט"ז בסיומן זה דדוקא משום ברכה לבטלה החמירו דעובר בלא תשא, אבל לא משום דלובשו בלא ציצית, ולפי זה מי שלובש הרבה בגדים של ציצית אין צריך לבדוק רק הראשון שמברך עליו. אבל מב"ח מוכח דגמי הטעם משום שלובש בלא ציצית, וכן משמע בלבוש סימן י"ג סעיף ב' ועולת תמיד שם, לכך יש לבדוק כל הבגדים:

(ו) דעת הב"ח דאפילו היו לפניו עוד מבגדים ללבוש שהיה בדעתו עליהן בשעת הברכה צריך לברך כיון שלא היה דעתו לזה שהביאו לו. ולא דמי לפירות סימן ר"ו ושחיטה ביו"ד סימן י"ט, דיש קבע לשחיטה ולאכילה, משא"כ בלבישה דאין קבע, ועולת תמיד וט"ז חלקו עליו דשחיטה ולבישה שוין הן ואין צריך לברך. וקשה אם כן גם בלא היה לפניו אם מביאים לו מאותו המין גמי אין צריך לברך כדפסק רמ"א בהג"ה שם, ואף שט"ז כתב שם על רמ"א דב"י כתב שר"ן וראב"ד (ורמב"ם) (ורמב"ן) סבירא להו כהרא"ש וכו', ואם כן דברי רמ"א יחיד לגבייהו ע"כ, כבר כתבתי בספרי דט"ז טעה בזה, ולא כתב ב"י הכי אלא דיש בשחיטה דין נמלך, וכמו שהביא שם ראייה דלא דמי לסילק הסעודה דאין חזרו ומברך עיי"ש, אבל לענין דין מין אחד לא כתב כלל, עיי"ש דהעליתי כדברי רמ"א. גם בלא הכי היה לרמ"א לפסוק הכא כן, אלא עיקר כב"ח. וטעמו נראה לי דבשחיטה כל זמן שיש לפניו קובע שיביאו לו יותר לשחוט, משא"כ בציצית דכדא קיים המצוה, וכן משמע עוד בב"ח ופרישה

א"ה רבא

(ורמב"ם) (ורמב"ן) מלין פו ע"ז דיה מדיה [ס"ל כהר"ש] [שס פ"ו סי' ו], ועל כן דברי רמ"א יחיד לגבייהו, ע"כ. כבר כתבתי באליה רכ"ה [שס] דנמחילה טעה בזה, דלא כתב הב"י הכי אלא דיש בשחיטה דין נמלך, וכמו שהביא שם ראייה דלא דמי לסילוק בסעודה דאין חזרו ומברך עיי"ש, אבל לענין דין מין אחד לא כתב כלל, עיי"ש דהעליתי כדברי רמ"א. גם בלאו הכי קשה דהיה לרמ"א לפסוק הכא כן. אלא עיקר כב"ח. וטעמו י"ל דבשחיטה כל זמן שיש לפניו קובע שיביאו לו יותר לשחוט, משא"כ בציצית דכדא קיים המצוה. וכן משמע עוד בנ"ח [פ"ו] ופרישה [מדיה] [ס"ק] [ליו"ד סימן י"ג]. כתב ספר מג"א [פ"ק] [ד] לכתחלה לא יפסק דאסור לגרום נכרה שאינה נרכה:

שמונה] כתב שהיה נוהג ליקח השמי לציית שהיו לפניו ומסיים אותם חוזה בין קרטי המלצט והיה רואה אותם תמיד, ע"כ. ומכל שכן שלא יכניסו הציצית נגד הכנף. ולקמן סימן כ"ג [סק"ג] כתבתי קצת ראייה: [טע"ף יב] יג צריך לברך וכו'. דעת הב"ח [מ"י] דאפילו היו לפניו עוד מבגדים שהיה בדעתו עליהן בשעת הברכה ללבוש צריך לברך, כיון שלא היה דעתו לזה שהביאו לו. ולא דמי לפירות בסיומן ר"ו [פ"ה] ושחיטה ביו"ד סימן י"ט [פ"ו], דיש קבע לשחיטה ולאכילה, משא"כ בלבישה דאין קבע. אבל הט"ז [סק"ג] ועולת תמיד [מ"ק יב] השיגו עליו דשחיטה ולבישה שוין הן וא"ל לברך. וקשה א"כ גם בלא היו לפניו אם מביאים לו מאותו המין גמי א"ל לברך כדפסק רמ"א ביו"ד שם [טע"ף ו]. ואף שט"ז כתב שם [מ"ק יא] על רמ"א דכ"י כתב [שם פ"ו] שר"ן [מולין יש כט ע"א] וראב"ד [ממ"ס דע"ס סי' ג]

הגהות והערות

י עיין בתבואות שור סי' יט ס"ק כח שהשיג על רבינו הובא בשערי תשובה ס"ק יג:

ספר

שני לוחות הברית השלם

חלק עשרת הדברות

אמרות מהורות, מפנינים יקרות, חבור על שתי תורות, בכתב
ובפה מסיני מסורות. ערוכות וסדורות, מהגבור מגבורות,
איש אלהי בוצינא קדישא מרא דארעא דישראל, החכם
השלם בכל מדות וחכמות גלויות וסתומות, הגאון
אשר שפעת יפעת אור תורתו, זרח בכל
התפוצה, מקצה אל קצה, כבוד מהר"ר
ישעיה במה"רר אברהם הלוי זצ"ל
ממשפחת הורוויץ, הספון וטמון
במנוחתו בארעא קדישא
ונשמתו בגנוי מרומים תחת כורסיה דעתיקא קדישא

מהדורה מחודשת מפוארת ומושלמת כלולה במעלות:
תיקוני שגיאות ושיבושים, פיסוק מלא, תרגום מאמרי הוזה"ק, מלואים והשלמות,
הערות וביאורים, פענוח ראשי תיבות, תוכן העניינים מראה מקומות וצינונים,
קונטרס מפתחות, ועוד מעלות רבות כאשר עיניכם תחזינה מישרים

נערך ונסדר מחדש בטוהש"ת נ"י

מאיר כ"ץ

מפעל השלוחה השלם שליד מכון "יד רמה"

חיפה

וכן כתב הרוקח (הל' עשיית ציצית ורכותיו סי' שס"א). ובהנהגות מיימון כתב (פ"א מהל' ציצית ה"ו אות ב') וזה לשונו, כתב רא"ם וצריך לתת הציצית לאורך הטלית ולא לרחבו דבעינן שתהא נוטפת על הכנף. פירוש, תלוי על הקרקע, ואי היה ברחבו לא היה נוטף שהרי כלפי הקרקע הוא תלוי. וכן הנהיג מהר"ם לדקדק בו בטלית שיהא הציצית נוטף על הכנף בשעה שמעוטף בו האדם, ויש כנף שהוא תולה הציצית בארכו ויש ברחבו הכל לפי מה שמתעטפים בו. ושוב חזר בו ואמר, דהכל נקרא נוטף על הכנף, ולא אמעיט אלא שלא יהא הציצית תלוי באלכסון [על] קרן זווית. ורש"י (מנחות מב א ד"ה שתהא) פירש, היא שתהא נוטפת על הקרן שתהא תולה ומכה על הקרן. פירוש, שיגביה למעלה מן השפה כדי שתהא תלויה ונוגעת התלויה בקרן, עכ"ל. אמנם גם מהר"י סג"ל (סי' י"א) כתב דאין לתלות הציצית למטה לצד הארץ אלא על צד הכנף, שנאמר (במדבר טו, לח) 'על כנפי בגדיהם'.

י"ט. ואין לשנות מנהג הכריכות. כתב הבית יוסף (או"ח סי' י"א) שראה נוהג לכוך באויר ראשון ז' כריכות, ובשני ט', ובשלישי י"א, וברביעי י"ג, שעולים כל הכריכות מ', כמנין ידו"ד אחד' שעולה ל"ט, ועם השם עולה ארבעים, עד כאן. אמנם, יש מנהג מוכרח מזה, דהיינו בפעם ראשון ז' ובשני ח' ובשלישי י"א וברביעי י"ג, ואז הכל ביחד ל"ט כמנין ידו"ד אחד, ומה לי להוסיף א' נגד השם אשר כבר הוא מרומנו. גם השם במילואו עולה ט"ל. כיצד, אותיות השם אינם אלא שלש, כי הדי"א היא כפולה, ואלו השלש אותיות במילואם, כזה: יו"ד ה"א וא"ו עולים ט"ל. גם תמורת השם 'כוז"ו' עולה ט"ל. ומהרש"ל ז"ל, נתן סימן לזה 'ט"ל אורת טלך' (ישעיה כו, יט), טלך הוא הטלית שבו תולין ציצית, כי אורות כגמטריא תרי"ג, כמו ציצית עם ח' חוטין וה' קשרים, והכריכות יהיה מנין ט"ל זהו 'טל אורות טלך'. גם יכוין בשני כריכות הראשונים שהם ז' וח' עולים ט"ו, כנגד אותיות י"ה מן השם, וכריכות ג' י"א כנגד אותיות ו"ה מהשם, ואח"כ י"ג כמנין אחד. וכן חוטי הציצית עם הקשרים עולים כ"ו כמנין ידו"ד, כיצד ח' חוטין תלויים למטה מהגדיל, וכן ח' חוטין הם בכנף למעלה מהגדיל, הרי ט"ו ואחר כך ה' קשרים וכל קשר כפול, הרי מקיים 'וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' (במדבר טו, לט), כי 'וראיתם אתו' קאי על הקדוש ברוך הוא, כראיתא בפרק התכלת (מנחות מג ב) ר' שמעון בר יוחי אומר כל הזוהר בציצית זוכה ורואה פני השכינה כתיב הכא 'וראיתם אותו' וכתוב החם (דברים ו, יג) 'את ה' אלהיך תירא ואתו תעבד', עד כאן.

שדרך טלית קמן ללבשו תחת בגדיו, אבל ממה שאמר בסימן כ"ד כי עיקר מצותה על זכירת המצות ובכל שעה ורגע צריך [שיזכור], נראה שעיקר מצות טלית קמן ללבשו מלמעלה כדי שתמיד יראה ויזכור המצות, וכן כתב נימוקי יוסף (על הרי"ף בהלכות ציצית) בשם הריטב"א, עכ"ל. וזה לשון הזוהר בפרשת שלח לך (ח"ג דף קע"ד ע"ב) כל בר נש דלא זכי בהוא עלמא להתעטפא בעטופא דמצוה ולאחלבושא בלבושא דמצוה, כד עייל בהוא עלמא קאים בלבושא דמינופא דלא אצטרך וקאים בדינא עליה. תא חזי, כמה לבושין מזדמנין בהוא עלמא, והוא בר נש דלא זכי בהאי עלמא בלבוש דמצות [כד עייל להוא עלמא] מלבושין ליה חד לבושא ראשחמודע לגבי מאריהון דגיהנם, וחזו למאן דאתלביש ביה דהא כמה גרדיני נימוסין זמינין לאחדא ביה ועיילון ליה לגיהנם, ושלמה מלכא צווח ואמר (קהלת ט, ח) 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים', עכ"ל.

76 י"ז. אתה הראת לדעת, שהכלתי זהיר במצות ציצית קמן וגדול שזה רמו באומר להתעטפא בעטופא דמצוה, שרמו על הגדול שאין עטיפה אלא בראש. ובאמרו ולאחלבושא בלבושא דמצוה, רמו על הקמן שיעמוד למעלה בלבוש ממונה ויעמוד ברין על זה. והנה, הזוהר לא זכר כסיפא עטיפה ולבושא כמו ברישא, כי עיקר העונש הוא על בלתי זהיר בטלית קמן* אשר הוא לבוש בכל עת ולא בשעת החפילה לחור, וזהו 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים'. וטעם הדבר ההוא, לקיים תמיד 'וראיתם אתו וזכרתם' וגו' (במדבר טו, לט). והנה, מחמת המלעיגים גם אני לובש הטלית קמן תחת המלבוש, ומכל מקום אני לוקח השתי ציצית שהם לפנים ומשים אותם חוצה בין קרסי המלבוש ואני רואה אותם תמיד, וכן ראוי לנהוג.

* הגדה"ה

ונפרק כל כמזי (שם ק"ס ט), אמר רב נחמן מימי לי דקיימית מנות זניית, אמר ליה רב יוסף לרב יוסף צריה דרבה, אטך נמאי זאיז טפי, אמר ליה צניית. יום אחד הוה קא סליק דדרגא, איפסק ליה פוטא ולא נחית ואמא כמה דלא רמיא.

יח. מקום עשיית הציצית בכנף, יהיה רחוק מהכנף, הן באורך הטלית הן ברוחב הטלית, כמלא קשר אנודל, ולא יהיה יותר משלש אצבעות של גודלין, כי אם יהיה יותר לא מקרי תו כנף, ואם היה פחות מקשר אנודל, היה תחת הכנף והתורה אמרה (במדבר טו, לח) 'על כנפי' על הכנף, וקצת המונים אינם נוהרים על זה, על כן באחי מוכיר ומהוה. זה לשון הבית יוסף (או"ח סוף סימן י"א), כתב בכל בו (הל' ציצית סימן כ"ב) ובאורחות חיים (הל' ציצית אות י"ז) וצריך לתלות הציצית באורך הטלית ולא ברחבו,

הקצות ציצית סימן ח

באר הגולה יד :

שאין ידיו נקיות ולכשנו בלא ברכה, והשיטל ידיו (י) ומשמש בציצית ויכרך עליו. כאו כשילבש טלית אחר יכרך עליו (כד) ויכונן לקטר גם את זה, ואין צריך למשמש בציצית של ראשון: לרא לעקר מצות טלית קטן ללבושו (לו) [יא] (כה) על בגדיו, כדי שתמיד (כו) יראהו ויזכר המצות: יב יאם יש לו כמה בגדים של ארבע קנפות (כו) כלם חיבים בציצית. ואם לבשם כלם בלא הפסק יהיה דעתו מתחלה על כלם, לא יכרך אלא ברכה אחת. (יט) [יב] ואם (כה) מפסיק ביניהם צריך לברך על כל

כ טור ל בית יוסף
רי"ד (סיני) סוכר
היור ונוסף יוסף
הלכות נטות יב כס
בדומה יב טור
ס בית יוסף ריה
יט סיני והגור יט
יז כשב תרשיא
וכוונתו חז' ס' הי

אחת ויחתה, והוא הד
ביניהם. הנה: וכן (לא)
מיה: יג יהלובש פ
צורה (לב) לברך עליו,
מתפלל (לה) בתוך פיר

שיערי השוכה

ראשון לא נסקק רק חוט אחד קנוב הפנה באופן שנושא על יד כך שני הנאי חוטים והשאר שלימים, נר וזה פסול. וקאר הנעם, שבר אוהו החוט שספק קם אין החוטים חלוקים בגדי, צני עם. וקב הפגן אברהם (ס) וכשנה הנתק יש לטמך על החובה, אם יודע שהחוטים היו שלימים מאתמול. ונראה שרצונו לומר שהוא בשעה הרחק שאי אפשר לו לשנות עמלו ולברך, כגונא שקבת כשם ש"הו שקראוהו עלות למונה והוא עומד ושלחו כבאר היטב כשם הבית יצק שקב ברוך שמתאר שלא היה לו טלית אחר קשיחה זה פסול. וספק על החובה, דמדאי אין תוב לברך צני עם, לא נהירא. ומה לי כדור מה לי ככיתו, שהברכה קמה להצילו מאסור לבישת טלית בלא ציצית ובכרה להשילה. וכן שוכה שובל לברך, פיעקרה הכי קפיל עליה ושנה תובה, ומה בך שאם היה זה פסול לא ימצא טלית אחר, ומה שיש להו נכח שיהו כדור הבריות, שהוראה יאמר שואבד או נוסל מחמת טלטול הברך. ומחמת שהוא כדור או אפשר למצא אחר, ושעת הדחק שאין זמיעור לא שנה חובה אלא במקום שנה יבול לברך בעלל. וגם אם שעת הבית יצק עם שאם לא בך, ומצא שחולקל, וביניהם היה במקום משכו שכרוא ונחלקל לבר כרם, השוב כשגנו ולא כאנס, צני עם, לצעית דעתו גם הא ליהא, שאם היינו אוהבין שמתו לברך ולהשטוף בלא ברכיה, כיון ששקה בברך אף שנושא פסול אוהו היה. ומה לפתוי מחוסנות בדעה וכו': ר"ד איהו אין איהו כלל, שער קב השגם שלא היה לו למטר כל קו, ובקאן לא שרן זה: יא [נא] יג בגדינו, צני כבאר היטב. וקב בדברי יוסף י"ג ס' הדין, טלית ארץ יכול להתב הציצית בהנעתה אשר בתקנתו כדי שלא יערו, וכל באר היטב. וצ"ע בחבואת שור ורי"ו סימן י"ט (כג) י"ט לענין שחיה דעתו כשהיו עם מקומו ואם כן גם קאן יש להניח כן. והפגן אברהם י"ד י"ג קב הדאחווים הכרעו בעלונתא זו לברך, ורצונו לומר הכי' ובד' ס' ס' הנהיך עם מקומו ואם כן גם קאן יש להניח כן. והפגן אברהם י"ד י"ג קב והשקב, אם פה יסיה דעתו מהשחיתה על ידי שיעק מקומו ויעסק בברכה אחרים אלו אינו רוצה לשחט עוד עמה, ואו יהיה הברכה מדינא, צני עם. ונראה שכן יש לשנות גם קאן, לפי מה שקבת הפגן אברהם ויהי והקא במקלמך היא שנייה כהרא ושחיתה, וצני כמגן אברהם שנקתחלה אסור לשחט, שלא יבוס כשק פלונתא, ופאילו להפסיק הפסק וזל התאוונים הכרעו בעלונתא זו לברך, אסור לכתחלה משום ברכה שאינה צריכה. ויחזו להחלה כשלא שח, מה שאין כן אם כבר ושח אזי טוב לו שיעשה הפסק גדול ויברך מדינא, ולא מפניק לפי מה שקבת הפגן אברהם שאם שח יברך על פי הנקצת הש"ך בירו דעה, אם כן מוטב שיקר בלא שפן פלונתא כלל ויהיו בהפסק גדול ואו כשהיה צני עם. וצני עם דמסק לא יברך, מכל מקום קב עם בעצ"ד עז' י"י ומוטב להקנים אף עצמו בספק גנם ברכה שאינה צריכה, מלבנס בספק שימנע מלברך על ציצית הבגות. צני עם. וצני עם שזכר מה שקבת הטר הדש וס' מיהו שיקר ויגמר בדעתו שלא יצא ככרקה זו רק כל זמן שלא ירעו שחיה כולה, והוא ורצונו לברך קב דלא מטנא כנה זו לחיבו בברכה שח' כיון שהם לפניו ומחמתו לשחט את כלם, צני עם. ואם כן הוא הדין כאן:

באר היטב

בלא ציצית, מכל מקום אוקפי ליה אחזקהו שהיה כשר, רק משום חקרא דלא תשא וגו' התמירו ונתקא לקדקו. על פי זה, מי שלבש הרבה בגדים של ציצית אין צורך לברך אלא אחד מהם, כיון שבכרה אחת לכלם. אכל לפי המשש שלבש קב של ארבע קנפות בלא ציצית צריך לברך כלם. ונתון להחמיר, וצריך לברך למעלה במקום נכב הטלית עד הקשיחה. ט"ז (ס' ע) קב הש"ו בס' סימן י"ג קצ"ד קטן (ט' ג') מי שקראוהו לספר חזרה ולקובש טלית, אין צורך לברך בנה הדיא, משום שיהי הצבור, צני עם, מי שהולך בדרך ומקומו לברך המצות של טליתו שפא יהיה שפאל ואין לו טלית אחר, מתר להצלים צעיו ולברך בלא ברכה. בית יעקב סימן פ"ד י"י (י) וישלשש בציצית, אף על גב דצני עובר לעשיקו, דאיתו שעה לא הר מקו ט"ז (ס' ע) י"א (לו) על בגדינו, ובקנתיים (כ"ג) ח"ס פ"ד הדיא פ"ד (כ"ג) איתא דטלית קטן תחת בגדיו, קב מגן אברהם (כ"ג) וצ"ע, ונראה לי דצריך שיהיו הציציות מבדוקים ולא כאותם שחונקין אותן בקנפות (וכו') לכן האנשים החולכים כיון צבדים יוצאים בזה, אף בשעת ברכה יהיו מגליו, צני עם: י"ב (יב) ואם מפסיק ביניהם פרוש, אם פה ביניהם, ורוקא שלא לצורך לבישה, אכל אם אמר תנו לי כר ללבוש וכדאי נגנא שהוא צרך לבישה, אין צורך לחור ולברך. עולה תמיד (כ"ג) וצני עם אברהם (כ"ג) י"ד

(צ) על צלם. משמע דאשעת כן
רצה לברך אתה, וקראם שהלבישו ה
י וצני על לבישה השנית. ו
נחם פסוק בפסוקות דאין צורך לו
ה"ה צני עם: י"ג (יב) וצ"ע, מן
דעתו עליו: י"ג (טו) חשיבה י
שצרום ונשפם אמה, והוא מוכר
והביאו וקראו לקנון סימן קס"ד
צדיק ע"ז (י"י) [יא]. ובחשבונת ו
רצו דספק כ"י חיא (הגה"ס פ"ד י'
יב) אברהם סימן קס"ד צדיק י'
צ"ע בבת אחר, לא חשב הפכ
הלידה פסיו לכת הנכנס לא הו

משנה ברוכה

מקלך בשר ודם שחוקו עליו שם הפלך, כמה היו מתקשרים בו לפני האנשים המיד, וקל וחמר בציצית שחוקו על שם מלך מלם המלכים הקדוש ברוך הוא וקולקטן בס' י"ד קצ"ד ה' פסק מתפכד האדם הנושא שמו עליו. ואמרנו חז"ל (בבבא מצ' ע"ב) הנהיגו במצות ציצית זוכה ורואה פני השכינה. ומשמע מן הכתובים דיהודים שיאשרו לעת קץ יהיו מצנינים במצוה זו, כמה דכתיב (זכריה ה' כג) ויבאו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים וההיזיקי בבגדי איש יהודי' וגו', ואמרנו חז"ל (שבת כ"ג) על זה כל ההיזיקי במצות ציצית זוכה ומשמשין לו שני אלפים ושמונה מאות עבדים וכו': י"ב (כו) בלשם חיביו, רצונו לומר אם לובשם כלם, אכל אם בגנאים בתחתו פטוריו, דקומא לן ציצית חובת גבא ואלא הוכחו בגנאים כדלקטן בס' סימן י"ט (ס' א): (כה) מפסיק ביניהם. והו בהפסק גדול שהוא בכלל הפס הדעת, אכל בשעת זמן מה, פסול המגן אברהם (ס' ע) ושאר אחרונים לקנון בס' סימן ר"י דשתיקה לא חשיבא הפסקה בדיעבד, ואפלו אם שעה הרבה יותר מכדי דבור, ואם שח ביניהם, אם היה הדבור (וט) לצרך לבישה, כגון שאמר תנו לי בגד ללבש וקראי גנא, איתא דאין צריך לחור ולברך אכל אם לא היה לצרך לבישה, יש דעות בין הפוקקים, ודעה המחבר לקנון בס' סימן י"ג ומגן אברהם (ס' ע) והרבה מן האחרונים וצני בעצ'למא גם פו הדי בכלל הפסק לענין זה, אכל (ט) יש מן האחרונים שפוסקין דכיון דיש שפוכרוו בנה דאין צריך לחור ולברך דהיי כמו ששק באמצע עטודה, מוטב שלא להקנים בספק

ברכה, וכן חספים הפרי'
שלא לשוח, ואם דבר אין
להחסיק הפסק גדול, דאין
בשיקן רט"ו (י"ד): (כט)
הב' פפרוש, רק (מג) שב
משמע דצ"ד אפלו הי' ו
קנפות בשעת הברכה, ואפי
רזיל רק ללבש אחת, וע
דתינו במקלה, אלא אם כן
אם ברך על טלית קטן על
אם היה דעתו בפרוש לפ
(מ) ובס' טמא, חזור ומברך,
על טלית קטן, אף מכל כ
לברך על טלית קטן אם
צ"ס ברכה שאינה צריכה,
פסול, או ששפסלו ציציותי,
לברך פפס אחרת, אם לא
כל מה שילבש אחר כך:
על זה, וקביאו להו דהפי'
דמה למה שקבת המחבר
לא היה דעתו בשעת כר
היה דעתו בשעת ברכה על
עציו, אפלו אם מתך על
קלל: (לב) דהל' י. (מ)
חשיב הפסק, ואף על פי
(מ) משום ששני מקום, ול
סיד לביתו ולבש שם הפ'
דעה דעתו גם על הטלית
שעניו ברכה לאחריהם ד'
ונתתי אדום (מלא י' ס' ה)
התקנת רחוק מביתו, או ע

שיעור הציצין

(ל) מגן אברהם (י"ב) י"ט כשם הבית (י"ב) והפרי מגדים (יא) ס' י"א. צני עם
(מ) חז' אדם (מלא י' ס' ה): י"ב (מ) אחרונים: (מ) ט"ו ביורה דעה שם (מס' התבואות שור ורי"ו סימן י"ט) והפרי מגדים פה וראי ס' י"א. וגם הנה"א בכאר' פה כסע' י"ג לא הכריע בין השיטות.

לפני האנשים המיד, וקל וחמר בציצית שחוקו על שם מלך מלם המלכים הקדוש ברוך הוא וקולקטן בס' י"ד קצ"ד ה' פסק מתפכד האדם הנושא שמו עליו. ואמרנו חז"ל (בבבא מצ' ע"ב) הנהיגו במצות ציצית זוכה ורואה פני השכינה. ומשמע מן הכתובים דיהודים שיאשרו לעת קץ יהיו מצנינים במצוה זו, כמה דכתיב (זכריה ה' כג) ויבאו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים וההיזיקי בבגדי איש יהודי' וגו', ואמרנו חז"ל (שבת כ"ג) על זה כל ההיזיקי במצות ציצית זוכה ומשמשין לו שני אלפים ושמונה מאות עבדים וכו': י"ב (כו) בלשם חיביו, רצונו לומר אם לובשם כלם, אכל אם בגנאים בתחתו פטוריו, דקומא לן ציצית חובת גבא ואלא הוכחו בגנאים כדלקטן בס' סימן י"ט (ס' א): (כה) מפסיק ביניהם. והו בהפסק גדול שהוא בכלל הפס הדעת, אכל בשעת זמן מה, פסול המגן אברהם (ס' ע) ושאר אחרונים לקנון בס' סימן ר"י דשתיקה לא חשיבא הפסקה בדיעבד, ואפלו אם שעה הרבה יותר מכדי דבור, ואם שח ביניהם, אם היה הדבור (וט) לצרך לבישה, כגון שאמר תנו לי בגד ללבש וקראי גנא, איתא דאין צריך לחור ולברך אכל אם לא היה לצרך לבישה, יש דעות בין הפוקקים, ודעה המחבר לקנון בס' סימן י"ג ומגן אברהם (ס' ע) והרבה מן האחרונים וצני בעצ'למא גם פו הדי בכלל הפסק לענין זה, אכל (ט) יש מן האחרונים שפוסקין דכיון דיש שפוכרוו בנה דאין צריך לחור ולברך דהיי כמו ששק באמצע עטודה, מוטב שלא להקנים בספק

הנהיגו בציצית זוכה ורואה פני השכינה

Meisels, Lipa
" ספר -

שאלות ותשובות

נחלת יוסף

על ש"ע אורח חיים

חלק ראשון

אשר השבתי לשואלי וחנני די להעלות פנינים ממעמקי ים התלמוד והפוסקים
 אנכי הצעיר באלפי ישראל יוסף חנניא ליפא מייזלש בהרב הגאון מו"ה
 ארי' יהודא ליבש שלישיא ראב"ד ומ"ן דקו פרעמישלא בהרב הגאון מאור
 הגולה מ"ן יוסף חנניא ליפא זצ"ל האבד"ק פרעמישלא המחבר ספר פני
 יוסף וקונטרס עגונות ושורת תפארת יוסף ומצד אמי חנני נכד להרב הגאון
 מאור הגולה מ"ן שמואל שמעלקא שויכס זצ"ל האבד"ק יאססי המחבר ס'
 חיי עולם ומצות חליצה ומלחמות די בהרב הגאון האמיתי קדוש די מכובד
 מ"ן אהרן משה זצ"ל האב"ד ור"ס דקו יאססי והמדינה המחבר ס' שורת
 תועפות ראם והגדות קרני ראם על המהרשא ולמעלה כבודש גאוני ארץ
 משובש דור ודור :

בתוך עמי אנכי יושב פה עיר מאניסטרלישן די יכוננה עליון

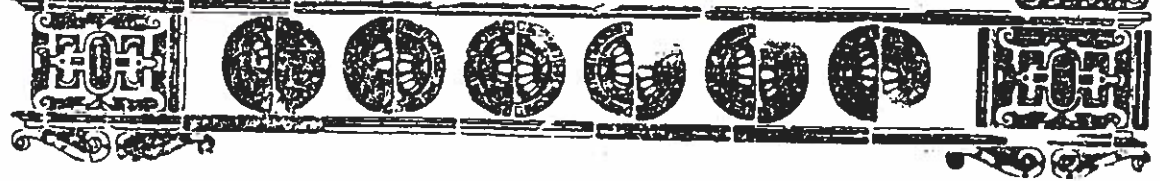

מונקאטש

בדפוס של קאהן עם מריעד נ"י

שנת תרע"ג לס"ה

Druk von KAHN & FRIED WUNKACS

אחת מעבד זא"ז וכל שהם שני מלוה אין מעבדות זא"ז רק דנחבלת ולכן אבינו שהם מלוה אחת גוה"כ שלא יעבדו זא"ז כדדרשו' במנחות (ל"ח) ורואים אותו כל חד לחוד משמע ע"ש וא"כ לדבריו ד' כנפות שפיר נחשבים לדי מלוה אליב דר' ישמעאל אבל אין דבריו מוכרחים דכרוכרי"מ בסי"מ (שורש י"א) הביא בשם מבי"ת אמרו חכמים וכו' לכם ללוי' מלמד שבטיהם מלוה אחת ושחם מכילת' הוא ר"י כמצי' במבוא החלמוד א"כ גם לר"י י"ת קרא למדרש דהם מלוה אחת במנין המלוה ובי' בסי"מ להרי"מ (שורש ע"ג), וברמב"ן שם ועדיפ' ודאי נראה כן שלא נחשבו אלא לאחד אליב דכ"ע ובי' בסי' דבר מלוה על סה"מ להרי"מ (סי' א') וא"כ ק"ו החוס' ברי"ט סוטה במקומה עומדת:

(י) וליזה י"ת לומר ע"מ שהבאתי מראש פלוגתא הרי"מ וברמב"ן בסי"מ (שורש ה"ד) א"כ כל סדי מיתוח נחשבים למלוה אחת או כ"א מלוה בפי' א"כ י"ת לומר לאידך גיסא דר"י דאמר רשות ס"ל ברמב"ן דכ"ע מלוה בפי' ואיכא עוד שלשה מלוה של הדי מיתוח ב"ד ולר"ע דאמר חובה ס"ל כדרי"מ דכולם נחשבים למלוה אחת להמית המחויב מיתה כ"א כדרי"מ ובי"ב הרי"מ דפי' כבולס כרי"ע דאמר חובה ס"ל הכא דהדי מיתוח נחשבים למלוה אחת, ואח"כ כהונן הא דיבמות (י' ע"ב) דיליף משריפת ב"ד דל"עריך קרא בכל מושבותיכם דליד שבת דבעלמ' דוחה ל"ה דכרת וסקבו המפי' דהחם שא"י דהוי עשה דקודם הדבור דגם ב"ד לטעו על הדיוטס וכעת ניחא דהדי החם קאזיל אליב דר' ישמעאל דדרש הך מושבותיכם כן, ולר"י הא כל מיתה מלוה בפי' וא"כ מלוה שריפה ל"ה עשה שקו"ד אחרי דמיתח ב"ד הוא בסי"ף, וברב"ה י"ת לפלפל לפ"ו בסי"ף דסנהדרין (ל"ה) אולם מה ששעיר בבית האזר דהרי ע"ש שריפת בת כהן הוא עשה דקודם הדבור כמו שאמר הכי (פי' וישב) ויאמר יודם הוליו"ס והבדף ומבי' במד"ר הובא ברי"ט שם דחמר בחו כל שם היחם שהיא כהן לפיכך דנוס בברי"ט י"ת לומר דהא כבר הציירו ע"ה דיבמות (ה' ע"ב) דהחם ממיל' והמוד כהן י"תן לפני הדבור דהא כהן רואה שהים ללמוד על עשה דיבוס דבני קרא דעלי' וברי' גם יבוס הוא עשה דקו"ד שהנהי' זה יסודם קודם מתן תורה, ובי"ב כמ"ש בסי' הורח נביאים דאחרי דיוסודם לא לטעו על יבוס רק מלך עזמו סנה"ג כן כמבוי ברב"ה (פי' וישב) ובויקרא רב"ה (פי' ב') ל"ה עשה דקו"ד כדמוכח כן בר"מ (פי' ממלכ"ה כ"ה) ע"ש ומבואר כן להדיא בחי' הריבוי' יבמות שם ובי"ב לענין זה שלא בא הכחוש מפורש בליווי ל"ה עשה דקו"ד ובי' ברי"ט שא"י (סי' ל"א) ובנה"ט מהר"ן חיוח יבמות שם:

(יא) סוף דבר ע"פ החמשה קשרים שאנו עושין הוא כדי להבלי' למספר מנין המלוה, ונגוד חמשה חומשי תורה, מיהו צענוני הכריכות מנהגו לטעות ראשונ' ז' כריכות וצ"ה ח', שלא כדעת הש"ע כמ"ש המג"א שם בשם הס"ה וס' סאוונ' ד"ש לטעות בשני ח' ויש לזה ג"כ טעם ד"ו וחי' ס' שם י"ה ובי"ב בסי' ברבי יוסף שהמדקדקים נהגו לטעות ח' בשני כדי שיהי' ל"ט כריכות כמ"ש הארי"ו וק' פשט המנהג בכל הפליטת ישראל:

סימן ג'

ד בענין אם מותר לתובנן בכנסות הבגד!

(א) הנהג' בשי"ע א"ה (סי' ח' סוף י"א) מבוי דעיקר מלוה

א"ה (סי' מ"ז) דלדעת הרי"מ נמי בדיק"ה הוא מלוה דלוי' כדעת הרשב"א וברא"ה ובי' בשו"ה כהנ' סופר א"ה (סי' כ') אבל אין קן דעת רוב הפוסקים בדעת הרי"מ ובי' במש"ה על הרי"מ (סי' יוס"ה סי' ב' אוח ד') ובגמ'תה אדם להי' ברכות (כלל ע' סי' א') וברמב"ן הוא שהשיג בסי' המלוה שלו (מ"ט ע"ג) על הרי"מ שלא מנח' זה למ"ע מדלוי' וסי' מש"ס צבלי' וירושלמי דבסי"ה דלוי' אבל הרי"מ סובר דהוא מדרבנן וילפות' דגמי' הוא רק אסמכת' בעלמ' ובמ"ש בשו"ה פני מש"ה הספרדי ח"א (סי' א'), ויש לומר דבזה ג"כ הרמב"ם והרמב"ן לטעמיה' אזלי דדעת הרי"מ (רפ"א מהי' הפלה) ובסי"מ שלו (מלוה כ') דמ"ע דהפלה הוא דלוי' וברמב"ן בהשגות שם הכי' עליו מדרכות (כ"ה) וסוכה (ל"ח) שאמרו להדי' הפלה דרבנן. ובכ"מ שם ח"ה דהפלה י"ח הוא דרבנן שתקנו חכמים אבל מדלוי' סני' בהפלה קארה באיזה נוסח שיראה ובי' בשא"י (סי' י"ד) וא"כ הרי"מ דסובר בה"ה דרבנן ואפיק' ברי"ה מהמנין להכי' עייל הפלה וס"ל שהוא דלוי' וברמב"ן דמכניס בסי"ה במנין המלוה שפיר אפיק' הפלה וסובר שהוא דרבנן וברב"ה י"ת לדבר בזה ובי' בשו"ה מנן האלף שם אריכות בדי הרי"מ ובמ"ה (מ' ה"ל):

(ב) ועכ"פ המספר הרי"מ מכון לכל השיעור. אבל באמת בשהי' שיבה ליון שם (סי' ל"ד)

דהם דברי הכתם השואל דלר"י דאפיק' הלחא דסוטה שהם רשות עייל לוי' דארבעתן ד' מלוה ופי' להו שלשה דאבי"ג דלר"י ארבעתן ד' מלוה אין סבונה שהם מלוה הלוקות נכנסים במנין המלוה למספר ארבעה, רק שאין מעבדן זא"ז אבל מ"מ במנין המלוה לא נחשבו אלא אחד, ואינו דומה להפלין ב"י ופ"ר שנמנו לבי מלוה מלוה שגאמר על כל אחת מלוה בפי' על ש"י וקשהתם למוס' על ידך ועל ש"ר וכו' לטעמות בין טי"ך אבל הכא אין צ"ה אלא זוי' אחד וטעו להם לוי' ע"ש וכ"כ בראב"ה"ה (סי' י"ג במאיר' לארץ סק"ב) שנחשב למלוה אחת במנין המלוה אף לר"י שאינו דומה להפלין דנחשבים לשני מלוה משום דכ"א י"ת לו חמונה אחרת זה בבית אחד חס בדי' בחיס. אבל הכא לורס א"י להם, וסוכות זה דהרי ר"י אמר שמואל פוסק הכא כרי"מ כמבוי במנחות שם ובפלוגתא דסוטה בודאי ס"ל כרי"ע שהם חובה וא"י משום הא לא ארי' דשמו' גם הכה ס"ל כרי"מ דהם רשות וברי' מדי' חסונה כרי"מ הלוי' שבט"ז א"ה (סי' כ"ה) שהוכיח מדחקן במנחות (ל"ה ע"א) חש"י אינ' מעבדת אח' של ראש וש"ר א"מ אח' של יד נראה דשני מלוה הם דא"ס ח"ה מלוה אחת ח"ה מעבדות זא"ז כדחקן במנחות (כ"ה ע"א) ד' לוי' מעבדות זא"ז משני שהם מלוה אחת ע"ש נראה בבדי' דלר"י דס"ל אין מעבדות זא"ז ממיל' הם ד' מלוה ובי"ב לר"ך לומר דר"י אמר שמואל באמת ס"ל גם החם כרי' ישמעאל אלא ש"ה להמוס' יותר דהרי מפורש בבדי' בש"ס גיטין (ל"ה ע"ב) דס"ל החם כרי"ע דהוא חובה דלר"י אמר שמואל המשחרר עבדו עובר בעשה, ואכתי' י"ת לומר דרק בזה דלטולס צ"ה העבדו ס"ל כרי"ע דאמר חובה משום דס"ל בברכות (כ"ה) ק"ש דרבנן ע"כ משלים זה המנין, מיהו דדורש ליון (דרוש עשירי) האריך בפלפול ע"הם בפלוגת' דהני הלחא דסוטה דרשות או חוס' שחלוי' זצ"י עש"ה, ועוד דבברכות (מ"ז) לא הזכר שם שמואל רק ארי"ו המשחרר עבדו עובר בעשה ובי' בגוב"י ק' סוף ספרו בשם חתנו ובכנסות מהר"ן חיוח לברכתה שם.

ובי"ב בשו"ה שבוט יעקב ח"ג (סי' ד') הטי"ר מחבלת דל"מ אח' הלכנ' ואעפ"כ הם מלוה אחת כמבוי בר"מ וכל הפוסקים וטענה דודאי מלך בסב"ר כל שהוא מלוה

בעזרת
Waldenberg, Eliezer Judah

ספר

שאלות ותשובות

ציץ אליעזר

חלק שמיני

כולל

תשובות בהלכה בירורי דינים ופסקים בענינים מעשיים שונים

עם ספר

משיבת נפש

חקרי הלכות ליבוני שיטות ופסקי דינים בדיני רפואה

בשבת ובא לו בסימן ט"ו כספר בתוך ספר

הוצאה שניה

חנני ה'

אליעזר יהודה וולדינברג

חבר בית הדין הגדול

בן לאאמו"ר הרה"ג מוהר"ר יעקב גדליהו ז"ל

בעיה"ק ירושלים תוכב"א

שנת תשמ"ה לפ"ק

שמונאים בזה באור לי שם אפילו אליבא דהחיד"א. וכנ"ז.

ט) וככה מצינו גם להגאון בעל דעת קדושים בספרו אשל אברהם על או"ח סי' רל"ח שנוטה ג"כ לסברא הנ"ל לומר דעיקר הקפידא היא על לימוד המקרא. וכן כותב גם בספר יפה ללב על או"ח סי' רל"ח סק"ג. דאולי י"ל דמ"ש האר"י שלא ילמד מקרא בלילה היינו חמ"ש חומשי תורה שנקרא מקרא זכמ"ש בברכות ד' ה' תורה זו מקרא עיי"ש.

ובמיוחד כותב שם האשל אברהם להוציא מן הכלל מקרא תהלים אליבא דכו"ע. ומטעמא דכיון דקבע השי"ת שאמירת תהלים יהי חשוב כנגעים ואהלות אם כן הרי זה כלימוד משניות שזמנו בתחילה הלילה ע"ש [ויש לעיין קצת בטעמו זה כי בחז"ל (מדרש שוה"ט על תהלים פ"א) לא כתוב דהשי"ת קבע כן. וכתוב רק שכן ביקש הדעה מלפניו שיקבע כן. אבל לא נזכר שנענה על כך. ויש להאריך].

וכך ראיתי גם בספר ליקוטי מהרי"ח (פרידמאן) בסוף סדר תיקון חצות שמביא בשם ספר נחלה לישראל שכתב להחזיק במנהג העולם שאין מדקדקין כלל בזה מלקרות תהלים בלילה. ובדומה לטעמו של סי' אות הברית הנ"ל. דשאני תהלים שדוד המלך בעצמו יסרו בחצות לילה כמאמר חכמ"ל ריש ברכות דעד חצות היה עוסק בתורה ומכאן ואילך בשירות ותשבחות. וגם מצינו במדרש הובא בח"א מהרש"א פ"א דמגילה שיעקב אבינו אמר תהלים בלילה. ועוד מוסיף בטעמא בהיות דאומרים אותה דרך תחינה ובקשה ואזהרת הארז"ל הוא דוקא דרך לימוד עיי"ש.

י) מכלל האמור גלפענ"ד דספיד יש להחיר בשופי אמירת תהלים בלילה בדרך תפלה ותחנונים למרי נפש בעת צרתם ולחלות ולחנן לפני יוצר כל להוציא ממסגר נפשם או נפש קרוביהם האסורים באסירי עני וברזל. כאשר ידוע ומפורסם בכל הספרים הקדושים כי מקרא תהלים בכיונה ובהכנעה כמו אתו לדתות כל מינו פורעניות ופגעים רעים וכל מחלה וכל תקלה ממנו ומעל אנשי ביתו ומשפתתו ולפתוח שערי ברזל געולים ולקרוא לאסירים דרוז.

סימן ג

Te אם יש חיוב ללבוש הטלית קטן מעל לבגדים ולהוציא הציציות בחוץ.

כ"ה. י"ד מנ"א תשכ"ג. ירושלים עיה"ק תובב"א לכבוד ההורני יושב באהלה של תורה כמר מאיר שאר ישוב נ"י בישיבת כנסת חזקיהו בכפר הסידים שלום וברכה. יקרת מכתבו קבלתי והנני לענות לו על שאלתו הנוגעת למעשה.

דבר שאלתו היא בקשר לחיוב הוצאת ציציות בחוץ. כי המשנה ברורה בסי' ח' ס"ק כ"ו מחמיר מאד בזה. וס"ל דאפי' בהולכין בין הנכרים די שישימו הציצית בתוך הכנף. אבל לא להשיב הציצית בהמכנסיים. ולכן נפשו בשאלתו על כיום בארצנו שביה אין חשש של הולכים בין העכו"ם. אולם ישנו חשש של חלול ה' דהתפשים בראותם אדם עם ציציות מחוץ למכנסיו מסתכלים על כל צעד קל שלו. ודבר אפילו קטן ביותר מנסים למצוא חובה עליו. מכיון שההולכים בצורה זו מועטים ואין הכוונה כאן של "המתבייש בפני המלעגים עליו" אלא חשש או אבק של חלול ה' שזה עלול לגרום. עכ"ל שאלתו.

ואע"ן ואומר. מכלי להכנס במיצוי דבר זה אם אמנם נקרא בכה"ג שישינו חשש של חלול ד'. דאדרבא יש לדקדק באמת להתנוג כדת וכדין בכל ההליכות ותהא זאת מצוה גוררת מצוה. ובפרט עיי מצות ציצית ששקולה ככל המצוות וראיתם מביאה באמת לזכירת כל המצוות. וממילא לא יבואו לידי אבק של חלול ד'. אך לא אכנס בזה דלאו כל אדם ולא כל אנפין שוין. ואבוא בעיה בדברי רק בבירור עצם ההלכה ואם יש להקל במקום שאינו בטוח לפי מעמדו ולפי המקום שנמצא בו שלא יביא עיי"כ לידי איזה חשש או אבק של חלול השם בהיות מצ"א ציציותיו תלויות מבחוץ ומאיך הליכותיו אינן מצטיינות. או אינן נראות מצטיינות כ"כ עצהו"ט.

א) והנה ככ"י בשו"ע נראה בדבריו ענין סתירה בהלכה ואת מקום אחד למשנהו. דבסי' ח' סעי' י"א פוסק בלשון: עיקר מצות טלית קטן ללבושו על בגדיו כדי שתמיד יראהו ויזכור המצות עכ"ל. ומשמע מהך לישנא "דעיקר מצות ט"ק" דס"ל דללבוש הט"ק על בגדיו זהו מעיקר המצוה. ואילו בסי' כ"ד סעי' א' חזר השו"ע וכתב הך דינא בלשון: ונכון ללבושו על המלבושים. ומהך לישנא של "ובכח" משמע דאין זה אלא למצוה מן המובחר ולא מעיקרא דדינא. ומצאתי בספר יפה ללב על או"ח סי' ח' שישב על מדוכת סתירה זאת שבשו"ע ונשאר בצ"ע.

וכדי שלא יצא דברי השו"ע כסתראי בהכרח לומר כגם בכותבו בסי' ח' בלשון "עיקר מצות טלית קטן" רצונו ג"כ לומר רק דעיקר המצוה מן המובחר היא בכזאת. וכונתו בלשונו לומר דאע"פ שמנהג העולם הוא ללבושו מתחת לבגדים מ"מ מי שרוצה לקיים עיקרא של מצוה זאת מן המובחר על כל תניה ילבושהו על בגדיו. ומשים כך נזהר השו"ע מלכתוב בזה בלשון "חייבים" ללבוש הט"ק על הבגדים. כי חיוב מעיקרא דדינא ליכא.

ובזה יתורץ גם סתירה שלישיית שמצינו בדברי הב"י בזה. דמלבד דכסתירה הנ"ל מצינו גם בב"י בטור. דבסי' ח' כותב דעיקר מצות ט"ק ללבושו מלמעלה. ובסי' כ"ה כותב רק דראוי ללבושו מלמעלה.

20

מצינו עוד סתירה שלישית בדבריו מ"ש בב"י שם בס' כ"ג, דבשם מביא בסתם בלשון : ואיכא לעינא בטלית שלובשים אותו מתחת למדיו, וכו' אם מותר ליכנס בו בביה"ק וכו' וכאילו אין פקפוק בזה שלובש מתחת למדיו ושפיר מקיימים בכך המצוה במה שלובשים אותו מתחת למדיו, אבל לפי הנ"ל מיושב שפיר, משום דבס"י כ"ג כותב לפי מנהג בני אדם ואשר זהו מעיקרא דדינא, ובכעין זה ראיתי שכבר כתב ליישב בספר מאמר מרדכי מובא בכה"ח ס' כ"ד סק"ד, דבס"י כ"ג מיירי הב"י על מנהג העולם שלובשים אותו תחת הבגדים, ובס"י כ"ד וס' ח' קאמר דנכון לעשות כן ללבושו על הבגדים ע"ש.

ב) ברם סתירה שלישית הנ"ל אפשר ליישב בעוד גזונא ולומר דכוונתו שם במ"ש "שאדם לובש מתחת למדיו" דהיינו מתחת לבגד העליון שמתעטף בו כשיצא לשוק וממילא לא נראין הציצית בחוץ כשנכנס בהן לכה"ק.

ומכיון שבאנו לזה, יכולנו ליישב בדרך זאת גם ב' הסתירות הראשונות שבב"י, ולומר דבס"י ח' המכוון ללבושו על בגדיו שמתהלך בהן בהיותו בביתו, ובהו ס"ל דזהו מעיקר המצוה, ואילו בס"י כ"ד המכוון ללבושו גם מעל המלבושים העליונים שיוצא בהם לשוק, ובהו הוא דס"ל דאינו אלא למצוה מן המובחר, ואפשר לדייק זה גם משינוי לשונו של הב"י בזה, דבס"י ח' כותב בלשון : "ללבושו על בגדיו", ובכתבו "בגדיו" המכוון איפוא למה שמתהלך בהם בתדירות ביום גם בהיותו בביתו, ולאפוקי המלבוש העליון שמתעטף בו ביציאתו לשוק, ואילו בס"י כ"ד כותב בלשון "ללבושו על המלבושים" ולשון לבוש המכוון גם ללבוש העליון שיוצא בו לרחוב.

אלא דנראה דחזק לפרש כן כי נדמה שלא שמענו למי מהגדולים שהורה או שהתנהג ככה ללבוש הטי"ק אפי' מעל ללבוש העליון (מלבד אצל אחינו התימנים שראינו מהם מתנהגים ככה) ויעוין מה שנביא להלן בשם המהר"י מברונא שמעיד שאפי' רבנים ותי"ח אינם לובשים הטי"ק על הסרבליים.

ג) והלחם המודות בהלכות קטנות להרא"ש ה' ציצית סוף אות ע' חולק בכלל על דברי השו"ע בזה וס"ל דאפי' מצוה מן המובחר אין בטי"ק ללבושו מעל לבגדיו ע"ש, ואם כי מ"ש שם דאין הוכחת הב"י מהני הוכחה, דבריו אינם נכונים, כי בנמוקי יוסף בה' ציצית להר"ף כתוב כן בהדיא בשם הריטב"א דגם טלית קטן ראוי ללבוש אותו על מלבושיהם לקיים בו יפה ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם ועוד שהרי דימו אותו הכמים לחותם של עבד שמקפיד רבו כשמנסה אותו ע"ש, וכבר העיר על כך בספר יד אהרן על או"ח ע"ש, אם לא שנאמר שהמכוון בשם דוקא כשאינו לובש טלית גדול כלל, וכמו"ש שם בלשון "ואפילו אותם שאין נוהגים אלא בטלית קטן ראוי

ללבוש אותו על מלבושיהם", עכ"פ רואים אנו כי דעתו הגדולה של הבעל דברי המודות היתה בפשטות דבטי"ק אין אפי' משום מצוה מן המובחר ללבושו מעל לבגדיו, ויעוין גם בערוך השלחן בס"י ח' סעי' י"ו שהעלה שמדינא אין זה מעכב ללבוש הטי"ק על בגדיו אלא : שלמה נבוש במצות ד' ע"ש.

ד) זהו בנוגע בע"פ הנגלה, וע"פ הקבלה ? הרי כבר הביא המ"א בס"ק י"ג דבכתבים (להאר"י ז"ל) איהא דטלית קטן דוקא תחת בגדיו (ויעוין מ"ש בזה בשו"ת ישכיל עבדי ח"ה ס' ג' עיי"ש).

אלא שהמגן אברהם מוסיף ע"ז וכותב : ונ"ל דצריך שיהיו הציצית מבחוץ ודלא כאותם שתוחבין אותו בהכנסתו וזו היא מ"ש בגמ' (מנחות ד' מ"א ע"ב) אין ציצית אלא יוצא ע"ש [וכוננתו דהוה אפילו להכתבים]. ונראה דמ"ש המג"א דצריך שיהיו הציצית מבחוץ אין כוננתו באופן שיהיו מבחוץ מעל לבגדיו, אלא כוננתו שיהיו תלויים ויוצאים מהטלית קטן לארכן, ולאפוקי שלא יתחב אותן בתוך כנפותיהם, ואתי שפיר ראינו לכך מהגמ' במנחות שם, דאיתא דאין ציצית אלא יוצא, וכדפירש"י שם "אלא יוצא, הלוי ויוצא מן הכנף משהו", ופשוט.

אלא דממה שכותב המג"א להלן בדבריו להליץ בעד אנשים שהולכים בין העכו"ם שיוצאין בזה, משמע לכאורה שהמדובר בנוגע למה שצריכים שהציציות יהיו גלויים ונראים מעל לבגדיו, דאם מתחת לבגדיו מה איכפת להם מהעכו"ם, אם לא שנאמר שהוששים לפן יוכלטו מבחוץ באיזה דרך או מקרה שהוא ויבואו ללעוג להם ולכן תוחבים את הציציות בתוך כנפותיהם.

ה) ובלבוש בס"י ח' סעי' י' ראיתי שכותב בלשון : וכוון שטעם הציצית הוא כדי שנוכח כל המצות לפיכך אותם הלובשים הטלית קטן תחת בגדיהם יזכרו שילבשו אותו באופן שיראו הציצית תמיד ע"י ראיתן יזכרו המצות עכ"ל, ובלשון זה נלמד אמנם בהדיא דכ"ל להלבוש דאפילו לאותם הלובשים הטי"ק תחת הבגדים מ"מ יש להם ליהדר ללבושם באופן שיראו הציצית תמיד, והיינו שיהיו תלויים ויוצאים מעל לבגדיהם, ויש לעיין איפוא אם זהו גם אליבא דהאר"י ז"ל ומה שמקפיד שיהי' דוקא תחת בגדיו נקום הקפידא היא דוקא על הטי"ק גופא אבל לא על כלית הציצית, או דילמא דאליבא דהאר"י ז"ל נקום הקפידא היא גם על הציצית שיהיו חבוים מתחת לבגדיו, ומצות הוראתם אותו יקיים בשעת ק"ש, עיין שו"ע ס' כ"ד סעי' ד', וכן בשעת העטיפה וכפי שכותב הריב"ש בס"י הפיו' שנהג כן ע"ש, וגם לרבות בהסתכלות מיוחדת בהם כמה פעמים ביום בכל עת כצ"א, ועיינתו בנוסחת הלשונות שכתוב בזה בשער הכוונות שער ו' ובס' נגיד ומצוה, וכן בספר עולת תמיד בענין הציצית, ולא מצאתי גילוי מפורש

לכך (ודלא כדברי סב כנראה להביא הוכחה לכך ראה זה מצאתי סולת כלולה מונ' ח' אות כ"א, שמביא רא"י לדעת האר"י ז' אצל הזונה (במנחות קטן צריך להיות תב' פשט את בגדיו באו' ומבלי להכנס בכאן מעצם בואו של הבו האר"י ז"ל הרי מוכ' ז"ל או שהיה מקובי צריכים להיות תחוב מבחוץ, דאל"כ הרי' כ' באו מיד הציציות ל' וספתו לו על פניו' היה איפוא כל התח' וכע"כ מוכח מזה דה' תלמיד מהרח"ו ז"ל) הציציות להיות תחו' דזה מבוחר בהדיא' תמיד שם דמיהת ו' כיעו"ש, ונצטרך לנ' בגדיו, ובהיות לנו רא"י' זה, דבכז' חסד לאלפים על או' דמצות טלית קטן' ומדלא מוזכר דמ"ו לבגדיו, משמע דהו' הציציות ובכזאת ראינו מ' שמעט כ' הנהגים בחסידות לבגדיהם לרבות ג' ו) נוסף למה שב' מה שיש' דבר הוצאת הציצ' מן המובחר, אוסין בזה בשו"ת מהר" על הכחורים שלו בפרהסיא ואומרים מ' חיישינן ליהור' והזמן והאדם, וב' בפרהסיא אלא ר' לבחור כ"ש הדיו

כי דעתו
 ת דבט"ק
 לבגדיו.
 שהעלה
 לבגדיו
 הרי כבר
 ידעו ז"ל
 שיש בזה
 דבר
 דצריך
 התוכיח
 מ"א
 אפילו
 הציצית
 לבגדיו,
 קטן
 מתיחם,
 דאיתא
 יוצא
 בעד
 בזה,
 ריכים
 מתחת
 גאמר
 בקרה
 ציות
 יון
 כל
 תחת
 ציות
 זה
 גוהם
 יזהר
 יהיו
 זהו
 תחת
 אבל
 ז"ל
 תחת
 י"ש,
 כפי
 גם
 ככל
 בזה
 ספר
 יש

לכן (ודלא כדברי ספר ישכיל עבדי שם שמתכוון כנראה להביא הוכחה מדברי הכוונות שם גם בקשר לציצית).

אך ראה זה מצאתי גילוי מפורש לכך בדברי ספר סולת בלולה. מובא בספר יפה ללב על או"ה סי' ח' אות כ"א. סמביא שם בשם ספר מקו"ח שהביא רא"י לדעת האר"י ז"ל ממעשה דההוא שעלה לשכב אצל הווגה (במנחות ד' מ"ד ע"א) דמשמע כי הטלית קטן צריך להיות תחת הבגדים כי שם נאמר כאשר פשט את בגדיו באו הציציות וטפחו לו על פניו ע"ש. ומבלי להכנס בכאן בעצם נכונות הרא"י משם. הרי מעצם בואו של הבעל מקו"ח להוכיח משם כדעת האר"י ז"ל הרי מוכח שפירש בהדיא בכונות האר"י ז"ל או שהיה מקובל בידו כך. דר"ל דגם הציציות צריכים להיות החובים מבפנים. תחת הבגדים. ולא מבחוץ. דאליכ הרי גם להאר"י ז"ל תיקשי דמדוע לא באו מיד הציציות שהיו תלויים ויוצאים מעל לבגדיו וטפחו לו על פניו עוד לפני שהתחיל להתפשט. ולא היה איפוא כל התחלת רא"י משם לדעת האר"י ז"ל. ובע"כ מוכח מזה דהיה ברור לו להבעל מקו"ח (שהיה תלמיד מהרח"ו ז"ל) כי לדעת האר"י ז"ל צריכים גם הציציות להיות החובים מבפנים מתחת לבגדים. (אלא דזה מבואר בהדיא בשער הכוונות ונגיד ומצוה ועולת תמיד שם דמיתה היה האר"י ז"ל לובשו ע"ג חלוקו כיעו"ש, ונצטרך לפרש דהאמור במעשה, כאשר פשט בגדיו. המכות עד החלוק).

ובהיות לנו רא"י מפורשת על כך בכנ"ל, אוסיף עוד זה, דבכזאת איתמר מכללא גם מדברי ספר חסד לאלים על או"ה סי' ח' סעי' ו' שפוסק בסתמא, דמצות טלית קטן שילבשו תחת מלבושיו ע"ג חלוקו, ומדלא מזכיר דמיתה הציצית צריך להוציאו מעל לבגדיו, משמע דהוא ס"ל דמהצוה היא עפ"י שגם הציציות יהיו מתחת למלבושיו.

ובכזאת ראינו מתנהגים באמת ככה אחינו הספרדים שכמעט כולם מקטנם ועד גדולם רבות הנוהגים בחסידות ופרישות, שלובשים הט"ק מתחת לבגדיהם רבות גם הציציות שמכונסים ג"כ מבפנים לבגדיהם.

ו) נוסף למה שביארנו מה שנראה ע"פ הנסתר, וכן מה שיש מקום נרחב לומר שגם ע"פ הנגלה דבר הוצאת הציציות מעל לבגדים אינו אלא למצוה מן המוכרח, אוסיף בזה מה שמצאתי תשובה מעניינת בזה בשו"ת מהר"י מברונא סי' צ"ה, הוא נשאל שם על הבחורים שלובשים בטלית קטן על בגדיהם בפרהסיא ואומרים דניחא להו לקימא מצוה בפרהסיא מי חישינן ליהורא או לא. והשיב דהכל לפי המנהג והזמן והארם, ובהיות דעכשוו אין רגילים ללבוש בפרהסיא אלא רבנים והוא לבוש שניכר בין רב לבחור כ"ש דהוי מן המתמיהין ואסור וכו' ואל תתמה

שהיא"ז כתב תחת סרבלו והוא שקורין מנט"ל כמו שפרש"י במס' שבת משמע דל"ע שרי בכך. הא ליתא שהרי אפי' רבנים ות"ח אינם לובשים על הסרבלים בצניעות כל היום לכך נקט תחת הסרבל וכו' ולכן אינן רשאים ולא שבקינן להו ליטול את השם עיי"ש ביתר אריכות. ואם נמצא את צומק התשובה נראה ונבין ללמוד מזה גם על בכדומה לנידון שאלת כבו' כי אם יש מקום של שיקול בזה למיחש משום יהורא ומשום לא כל הראוי ליטול את השם יבוא ויטול, ושיש לחוש שלא יצא עיי"כ איזה חשש או אבק של חילול השם בהשוואה להנהגותיו הכלליות בקיום המצוות ודקדוקיהן, ולפי המקום והסביבה שנמצא בה, אי אפשר להקל וללכת גם בציציות מבפנים לבגדיו, ואולי מן הראוי עוד להורות להתנהג כן לכתחילה.

ז) לאור כל האמור נלפענ"ד כי המקיל בעצמו להכניס גם ציציותיו מתחת לבגדיו בהיותו חושש

לחששות שפירט בשאלתו לא הפסיד, ולא רק זאת אלא כל מי שמנהיג א"ע בדרך כלל בכזאת אין מוחיחין אותו דיש לו כר נרחב של הרבה גדולים וטובים שמתנהגים ככה בכדי לסמוך עליהם, ואשר יש לזה יסוד בדברי הגדולים בספריהם וכנ"ל.

ח) לעומת זאת, המנהיג א"ע ללכת עם ציציותיו מבחוץ מתוך כוונה לשמה שיראה לפניו הציציות תמיד וע"י ראייתן יזכור כל מצוות ד', ובפרט אצלנו האשכנזים שנפוץ להתנהג בכזאת, קדוש יאמר לו וביחוד יש מקום להנהיג עכ"פ א"ע להוציא בחוץ ב' הציצית שמלפניו, וכדראיתי בשל"ה ח"א בתחילת מסכת חולין בענין הציצית שכותב בתוך דבריו וז"ל: והנה מחמת המלעיגים גם אני לובש הטלית קטן תחת המלבוש ומ"מ אני לוקח השתי ציצית שהם לפנים ומשים אותם חוצה בין קרטי המלבוש ואני רואה אותם תמיד וכן ראוי לנהוג עכ"ל ע"ש.

ויתכן עוד גם זאת דאצל אותם ההולכים בדרך טובים ושומרים אורחות צדיקים מעדת האשכנזים אצלם נהיה הדבר הזה כדין ועליהם איפוא לרדק לכמור על כך ללכת עם הציציות בחוץ, וכאשר דנתי בדומה לזה לגבי דיני ממונות וביחסי עובד ומעביד, ועל פי מה שראיתי שכותב בספר עצי ברושים להגאון הגר"ש הכהן ז"ל מווילנא סי' נ"ג, דמביא שם ששמע דבר נחמד מאד מפי הגאון הצדיק מו"ה שלמה זאב זצ"ל שהי' מ"מ ומוי"ץ בוויילנא משך מ' שנה. בביאור סוגיא דב"מ ד' פ"ג ע"א, דתמה דמאחר ששאל רבה בר בר הגאמר אי דינא הכי מה זה שהשיב לו אין דכתיב למען תלך בדרך טובים, וכן כששאל לו בעת יאמר לו ז"ל הב להו אנרייהו אי דינא הכי השיב לו אין וארתות צדיקים תשמור, ולכאורה מה זה תשובה דהא הוא שאל לו אם הוא דין תורה דצריך להשיב להם גלימיהו ולשלם אנרייהו והוא השיב לו דכן כתוב בספר משלי והלא ידוע דכל ספר משלי אינו אלא

22

מידות ומוסרים שצריך אדם להתנהג מצד המוסר ודרך ארץ ולפנים משורת הדין וע"ד שמצינו גם בתורה שהזהירה ועשית הישר והטוב בעיני ה' אלקיך ולמדו מזה לדין מצרנות אבל באמת אינו דין גמור וא"כ אין זה תשובה על שאלת רבה בר בר חנא. והוא מותיב לה והוא מפרק לה בטוב טעם ודעת דרב שפיר השיב לו מקרא דמשלי הנ"ל, והיינו דרב דייק מלשון הכתוב דכתיב למען תלך בדרך טובים ומשמע דהטובים יש להם דרך אחר שלא כשאר בני אדם, וכן כתיב ואורחות צדיקים תשמור משמע דהצדיקים יש להם אורחות אחרים, רק דשלמה המלך הזהיר דכל בני אדם ג"כ ראוי שילכו בדרך טובים ובאורה צדיקים, ומה הוציא רב דל"ח וצדיקי הדור הם מחויבים ע"פ ד"ת לעשות לפנים משורת הדין שאצלם לפנים משורת הדין הוא דין גמור, ושפיר השיב רב לרבה בר בר חנה דכיון דאתה צדיק ות"ח מחויב אתה להתנהג ע"פ ד"ת לעשות לפנים משורת הדין ולתת להו אגרייהו דכן הוא דרך הטובים וצדיקים דמחויבים לעשות לפנים משורת הדין, ע"כ עיי"ש, וה"נ יש מקום לומר בדומה לזה גם בכגון נדויד דאצל חסידים ואנשי מעשה ת"ח וצדיקים נהיה הלפנים משורת הדין והמצוה מן המוכרח הלוו ללכת עם הציצית בחוץ לדין ממש, דאין הכול לפי סברא מחודשת ונפלאה ואת בין דברים שבין אדם לחבירו לבין דברים שבין אדם למקום וכדמוסיף בעצי ברושים שם להביא סמך לדברי הגאון הנ"ז מהנהגה שבין אדם למקום, והוא מדברי הכל בו ב"ה לולב ואתרוג שכתב שם ואפי' המחמיר על עצמו שלא יאכל אפי' פירות הוץ לסוכה יש לומר שמכרך כיון ששבחוהו חכמים בחומרא זו, ונראה כוונתו כיון שדרכו להחמיר אפי' באכילת פירות שלא לאכול הוץ לסוכה וחכמים שבחוהו בחומרא זו נעשה אצלו דין וצריך לברך ע"ז לישב בסוכה עיי"ש מ"ש עפ"י גם בנוגע לנידונו שם על מנהג של איסור, וא"כ ה"נ יש מקום לומר בדומה לזה גם בכגון נידונו, ויש להאריך.

ואסיים בברכה ובהוקרה
אליעזר יהודא וולדינברג

סימן ד

תשובה לבן ישיבה בפעיהיק ת"ו

אם יש חיוב מדינא ללכת בטלית קטן כל היום

ב"ה. יום ועש"ק א' דר"ח מרחשון תשכ"ד.
ירושלים ע"הק תובכ"א.

שלום וברכה !

מכתב־שאלתו קבלתי תמול והנני מתכבד להשיבו.

דבר־שאלתו היא אם מותר ללכת ביום ד' אמות בלי ציצית, כי בשו"ע בס"י כ"ד סעי' א' כתוב בלשון : ונכון להיות כל אדם זהיר ללבוש טלית קטן כל היום, ומשמע בפשטות שזה רק טוב ונכון כלומר מדת חסידות אבל מעיקר הדין מותר ללכת בלי ציצית, וכן משמע מהרמב"ם סוף ה' ציצית שכתב בלשון אין ראוי לאדם חסיד שיפטר עצמו ממצוה זו וכו', ומשמע שזה רק ממדת חסידות, ובהיות שהוא וחבריו בישיבה מתוכחים ומסתפקים בזה מבקש ממני לברר לו הלכה זאת ולכתוב חזק דעת.

א) והנה לדעתי הטוב ונכון שכתוב בזה השו"ע רצונו לומר שאע"פ שאינו מחויב להדר אחר לבישת בגד של ארבע כנפות, מ"מ אם אינו מהדר על כך אינו מקיים המצוה עשה, ומשום כך טוב ונכון לכל אדם להיות זהיר ללבוש טלית קטן כל היום כדי שיקיים המצוה עשה של ציצית כמאמרה שהיא לזכור עי"ז המצוה כל רגע, באופן שהדבר הזה הוא מעיקר המצוה.

דבר זה למדתי מדברי הטור שמשם לקוחים המה לשון דברי השו"ע בזה, דאחרי שהטור כותב בזה כלשון השו"ע, דמ"מ טוב ונכון וכו', מסיים וכותב בלשון : כי עיקר מצוה על זכירת המצוה ובכל שעה ובכל רגע צריך לכו"ז, הרי שטעם הטוב והנכונות הזהירות והזריזות שישנו בזה ללבוש ט"ק כל היום הוא מפני שמעיקר המצוה הוא זה לזכור המצוה אשר צריך לכו"ז בכל שעה ובכל רגע, ויעוין במנחות ד' מ"א ע"א במה דא"ל מלאכא לקטינא טצדיקי למיפטר גפשיך מציצית, ושבעידנא דריתחא ענשינן אעשה ע"ש.

ב) גם זה שכתוב הרמב"ם בסוף ה' ציצית (בפ"ג ה"א) בלשון, דאין ראוי לאדם חסיד שיפטר עצמו ממצוה זו, דמשמע שזהו רק ממדת חסידות, נלפענ"ד דכוונתו בזה הוא רק בנוגע לאי מחויב לקנות לו טלית שבוה הוא דמירי ברישא דדבריו, ובוה הוא דס"ל, שאין אדם מחויב לעשות טצדיקי לקנות לו טלית, ורק לאדם חסיד אין ראוי שיפטר ממצוה זו, אלא יש לו גם לחזור לקנות, אבל בהיכא שיש לו כבר בביתו טלית בזה גם הרמב"ם יסבור כי לא רק חסיד אלא גם כל אדם אין ראוי לו לפטר עצמו ממצוה זו ויש לו להתעטף בה כל היום, וס"ל להרמב"ם בזה בהתירוץ הא' של התוס' בפסחים ד' ק"ג ע"ב ד"ה ואין, דס"ל דהדרשה ללבוש ציצית הוא כשיש לו ואינו מגיחו, דבתירוץ הב' ס"ל להתוס' שם דאפי' אין לו יש לו לחזור ולהביא עצמו לידי חיוב כיעו"ש.

וראיה לכך בפירוש כונת דברי הרמב"ם בכניו, שהרי בה"ב שם פוסק בלשון : לעולם יהא אדם זהיר במצוה ציצית שהרי הכתוב שקלה ותלה בה כל המצוה כולן שנאמר וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוה ד' עכ"ל, הרי שהרמב"ם חזר וצוה על הזהירות

בוה לחזר לקיים מצוה לאדם חסיד, ויוצא כס זה, ובע"כ כנ"ל, שלא להשתדל לחזור אחר ק בק

ג) וכאמור, אבל התנו שמחויב גנ

חיוב, וכן ראיתי בספר כל אדם שאין לו טלית ריתחא ענשו עלה כד צריך כל אדם לקנותו שגם הרוקח מצריך ל גם לחז

ד) והטור והשו"ע י" פסחים שם ע

עצמו לידי חיוב, וכן ז"ל דלדין השו"ע ב"ו ב"ו

וכך כתוב בהדיא גם כל אדם לקיים מ

בת ד' כנפות ויעשה שיהיה בגד קטן מצוי אותו כל היום כדי ש רגע עיי"ש, הרי שהלו ב' דברים, ראשית שו "מוטל" על כל אדם בהדיא שהכוונה בזה

ה) וראה זה דעוד ו בזה ח"ל :

ויהיה לו טלית וילבי מצוה ציצית ללבושו ולמען לא יתור אדם עיניו כו' ר"ל כמ"ש עכ"ל, הרי מפורש י"ז הגר"א ז"ל דס"ל בו כל היום בתמיד

ומובן עפ"י"ו גם מו בשם ספר הי

בלא ברכה אם לא ר כנ"ל דעיקר מצוה מזהיר על זהירות ל די"א בלא ציצית, ונ ח' סק"א (שמציין א

וכך משמע גם מדב בלשון : שורע

נזכור כל מצוה הש טוב לזכרון כמו נוש